

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
МОБИЛНОСТ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ	5
НАЦИОНАЛНИ ПОЛИТИКИ ЗА МОБИЛНОСТ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА	5
ТЕНДЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА МЕЖДУНАРОДНАТА СТУДЕНТСКА МОБИЛНОСТ И ПОДХОДЯЩИ СТРАТЕГИИ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА СТУДЕНТИ	15
МЕЖДУНАРОДНАТА АКАДЕМИЧНА МОБИЛНОСТ В ОИСР	24
МОБИЛНОСТТА В СИСТЕМАТА ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ ВЪВ ВЕЛИКОБРИТАНИЯ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И БАРИЕРИ	27
ХАРАКТЕРИСТИКИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА МОБИЛНОСТТА ПО ПРОГРАМА „ЕРАЗЪМ“ В ГЕРМАНИЯ	34
АСПЕКТИ НА СЪВМЕСТНОТО ОБУЧЕНИЕ В ПОЛСКИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ	39
ПРИЗНАВАНЕТО НА ПРИДОБИТО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ПЕРИОДИ НА ОБУЧЕНИЕ – ВАЖЕН ФАКТОР ЗА РАЗШИРЯВАНЕ НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯТА И МОБИЛНОСТТА	45
ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	51
МОБИЛНОСТ ЗА ПО-ДОБРО ОБУЧЕНИЕ - СТРАТЕГИЯ ЗА МОБИЛНОСТ 2020 ЗА ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ (ЕПВО)	51

Бюлетинът INFOсвят
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници.
Редакционен съвет:
Ваня Грашкіна, Валентина Славчева,
Мария Стоянова

Отговорен редактор:
Мария Стоянова
Стилов редактор:
Нели Колева

Адрес: бул. "Д-р Г. М. Димитров" № 52 А
1125 София
тел.: 817 38 60
e-mail: requests@nacid.bg

ISSN 1314-8958

ВЪВЕДЕНИЕ

На 26 и 27 април 2012 г. в Букурещ се провежда среща на министрите на висшето образование от 47 европейски страни, които се договарят за реформи, целящи създаването на модерно и открито Европейско пространство за висше образование (ЕПВО). На фона на кризата и нейните социални последици министрите постигат съгласие, че реформите трябва да са насочени към разгръщането на недостатъчно използвания капацитет на висшето образование за растежа и пригодността за заетост - послание, залегнало в програмата на ЕК за модернизиране на системите за висше образование в Европа, приета през септември 2011 г.

В Букурещ министрите приемат **Болонската стратегия за мобилност**¹, в която се посочва, че до 2020 г. 20 % от европейските висшестипни трябва да получат част от обучението си в чужбина в съответствие с европейския стандарт за мобилност във висшето образование, приет през ноември 2011 г.

На форума са приети общи констатации и приоритети за следващия етап от Болонския процес (2012—2015 г.), публикувани в поредното комюнике, в което се открояват три основни цели:

- качествено висше образование за всички;
- все по-добра пригодност за заетост;
- мобилност за по-добро усвояване на знания и умения.

В доклада за изпълнение на Болонския процес, представен на срещата на министрите в Букурещ и изготвен с подкрепата на ЕК, се стига до извода, че всички страни са въвели значителни промени, подпомагащи развитието на европейското пространство за висше образование. Напредъкът обаче е неравномерен на фона на намаляващите публични разходи за висше образование и продължават да са налице практически проблеми. Прекалено голям брой студенти отпадат от висшето образование или завършват без умения, пригодни за заетост. Някои страни срещат препятствия в признаването на академичните им квалификации в друга държава, а институциите се приспособяват бавно към „учене, ориентирано към студента“, при което образователните програми да са пригодени към нуждите на студентите и ясно да посочват какво трябва да знаят и могат те в резултат на обучението си („учебни резултати“). Като цяло висшето образование все още не реализира потенциала си като двигател на растежа.

Голям брой инструменти, разработени в рамките на Болонския процес, подпомагат преминаването към системи, ориентирани предимно към студента. Европейската система за трансфер и натрупване на кредити (ECTS) разпределя кредити за всяка част от учебните програми в зависимост от натоварването на студентите, необходимо за постигането на конкретни учебни резултати. Така студентите по-лесно натрупват кредити по различни програми и се облекчава признаването на обучението в чужбина от националната институция за висше образование. Дипломното приложение съдържа стандартно описание на завършеното обучение, което улеснява разбирането на съдържанието на всяка диплома, независимо в коя държава е придобита.

¹ Пълният текст на Стратегията за мобилност е публикуван в рубриката „ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ“ (с. 51)

Макар че тези инструменти са все по-популярни, използването им невинаги е систематично и все още има недостатъци. Продължават и проблемите, свързани с признаването на квалификацията. Въпреки националните ратификации на Лисабонската конвенция за признаване на квалификацията, редица страни не гарантират, че институционалните им процедури за признаване са съобразени с принципите на Конвенцията.

На срещата на министрите от ЕПВО през 2012 г. в Букурещ се отправя призив за повишаване на възможностите за мобилност на академичния състав, като институциите се призовават да обърнат внимание на мобилността и международната компетентност на своя персонал, по-специално да се даде справедливо и официално признаване на придобитите компетенции в чужбина, да се предложат стимули за по-голямо участие в интернационализацията и мерки за мобилност, както и за осигуряване на добри условия за труд на мобилния персонал.

МОБИЛНОСТ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

НАЦИОНАЛНИ ПОЛИТИКИ ЗА МОБИЛНОСТ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В ЕВРОПА

На основата на анализ на съществуващите документи и литература през периода октомври 2009 – юни 2010 г. Групата за напредък по Болонския процес провежда проучване в областта на мобилността на студенти и преподаватели, в което се изследват държавните стратегии и политики на 32 от страните участнички в тази област.

СТУДЕНТСКА МОБИЛНОСТ

Видове и насоки на мобилността

Националните приоритети в студентската мобилност са изходящата мобилност и входящата мобилност за придобиване на образователно-квалификационна степен (ОКС). От 25 страни, които отчитат приоритети в студентската мобилност, 19 посочват изходящата временна (кредитна) мобилност и 18 – входящата мобилност за придобиване на ОКС. От 25 страни 13 съчетават приоритетите, т. е. следват стратегията на търсене на подкрепа и за двете вида мобилност.

Изходящата мобилност за придобиване на ОКС и входящата кредитна мобилност на практика не се споменават като приоритетни видове. Входящата мобилност понякога е желателна поради нейните непреки ефекти като създаване на условия за „интернационализация вкъщи“, т. е. за създаване на международна среда за немобилните студенти. Липсата на специално споменаване на входящата кредитна мобилност се дължи на факта, че тя е почти автоматичен резултат от изходящата кредитна мобилност, най-

малко в замяна на типа договорености и реципрочни програми за стипендии като „Еразъм“. В тези случаи може да се твърди, че усилията за насърчаване на изходящата кредитна мобилност в една страна водят автоматично до входяща мобилност в друга. Ясно е, че изходящата мобилност за придобиване на ОКС не е приоритет на страните. Три документа от Дания, Румъния и Холандия съдържат дискретни предупреждения за големия отлив на мобилни студенти за придобиване на ОКС. Особено в комбинация с по-малък прираст този процес предизвиква опасения от „изтичане на мозъци“. Норвегия, която традиционно има висока степен на мобилността за придобиване на ОКС, обмисля „управление“ на този поток чрез диференцирана политика на подкрепа. Системата на заеми и субсидии в страната, която е достъпна за почти 100% от студентите, финансира и обучението в чужбина. Страната не желае да се връща към тази политика, но възнамерява да предостави по-добро финансиране за обучение в чужбина в „престижни“ институции, които е необходимо да се определят. Предпазливото отношение към изходящата мобилност за придобиване на ОКС на споменатите три страни произлиза от много различни реалности. Като се има предвид, че румънските студенти, които следват в чужбина, са около два пъти повече от чуждестранните студенти в страната, лесно могат да се разберат притесненията относно изтичането на мозъци. Картината в другите две страни е много различна. Дания има три пъти по-голям чуждестранен прием от изходящата мобилност за придобиване на ОКС, а входящите и изходящите потоци в

Норвегия са приблизително балансираны.

От 25 страни 18 посочват входящата мобилност за придобиване на ОКС като политическа цел, а четири не определят изходящата кредитна мобилност като приоритет. Това са Кипър, Гърция, Ирландия и Великобритания (Англия и Уелс). За Англия и Уелс това не е изненадващо. Техните правителства следват последователно определена политика, насочена към чужди (платени) студенти и са известни с ниското значение, което придават на изходящата кредитна мобилност. В Англия и Уелс реалната мобилност е в съответствие с целите на гържавната политика: на всеки 100 входящи чуждестранни студенти, петима с местно гражданство да се записват в чужбина. Картината е различна в другите три страни. Кипър е страната с най-висок процент отлив на собствени граждани: на 100 кипърци, които учат в страната – 139 се записват в чужбина. Има и около три пъти повече кипърци, които учат в чужбина като чуждестранни студенти, отколкото записаните в Кипър. В Ирландия и Гърция съотношението е около 2 към 1. Ирландия, Кипър и Гърция по този начин противодействат на последиците от големите изходящи потоци, като се опитват да увеличат притока.

Няколко страни с голям приток на чуждестранни студенти, търсещи диплома, вече започват да променят отношението си към входящата мобилност. Документите показват, че френскоговорещата общност в Белгия има достатъчно чуждестранни студенти на фона на огромния приток на студенти от Северна Франция към малкия сектор за висше образование на общността (особено в областта на парамедицината). Интересно е да се отбележи, че Австрия, която се сблъсква с подобно „масово движение“ особено от Германия, все още не показва официално признаци на предпазливост по отношение на входящата мобилност за придобиване на ОКС (макар по неофициални канали да се чуват притеснения). Шведски документи свидетелстват за необходимост от промяна от количество към качество след значи-

телно увеличение на броя на чуждестранните студенти през последното десетилетие. Немски документи също показват безпокойство за увеличаването на входящата мобилност за придобиване на ОКС: целта от 10% на входящите чуждестранни студенти е почти достигната.

Цели на мобилността

През последните десет години във връзка с Болонския процес отново се налага определяне на целите. Въпреки това все още има значителна несигурност по отношение на това какво точно е „цел“ или „бенчмарк“. Правителствата се борят с новата концепция:

- проучване на европейската образователна мрежа Eurymide съобщава броя на страните, в които съществуват цели на мобилността, но не се посочват числени стойности;
- някои страни класифицират желанието за цялостно повишаване на мобилността като „цел“;
- други страни показват, че разглеждат своите „цели“ като не много реалистични (една гържава например твърди, че се опитва да ги постигне „колкото е възможно“).

Наред с проблема, свързан с количествения характер на целите има и проблеми по отношение на точното определение на дадена цел. Определенията варират в редица отношения. Поради това не винаги е ясно:

- дали на поставените цели се гледа като на временна, или като на дипломна мобилност, или и двете;
- дали целите се отнасят само за академични изследвания, или включват по-широката концепция „дейности, свързани с проучване“;
- колко дълго фазата на мобилност трябва да отговаря на изискванията за включване в „целта“.

Поставените цели се изразяват в проценти. В някои случаи стойностите се цитират. Най-общият случай е представяне-

то на цел в процентно изражение, някои стойности се отнасят до определен момент от време (академична година), когато броят е направено, докато други се отнасят до мобилността в хода на проучванията. Между две страни, за които се посочва една и съща стойност относно целта (например 10%) на изходящата мобилност, може да означава две много различни неща: или че броят на студентите е еквивалентен на 10%

от общия прием за следване в чужбина през дадена година, или че 10% от всички завършили в страната са учили в чужбина по време на обучителните си програми. И в двата случая не е съвсем ясно дали процентът се отнася само до временно обучение в чужбина, или включва цялостно обучение.

Използването на „цели“ и „бенчмаркинг“ в истинския смисъл на думата все още е сравнително рядко, както показва таблицата.

Национални цели и бенчмаркинг на мобилността

Държава	Изходяща цел	Входяща цел	Коментар
АВСТРИЯ	Общо 50% от висшестепните да пребивават в чужбина с цел образование или научноизследователска дейност	Няма	
БЕЛГИЯ (Фламандска общност)	Общо 20% мобилност през 2020 г. (10% през 2010 г., 15% през 2015 г.)		Изходящата цел е обвързана с Болонския процес
БЕЛГИЯ (Френска общност)	Няма	Няма	
БЪЛГАРИЯ	Няма	Няма	
КИПЪР	Няма информация	Няма	
ЧЕХИЯ	50% с преминат поне един семестър в чужда институция за висше образование	10% от студентите	Изходящата цел е по скоро очакване. Входящата цел включва кредитна мобилност
ДАНИЯ	Не са поставени цели, но институциите за висше образование "могат да поставят свои собствени бенчмаркинг" (Правителство на Дания, 2006 г.)	Няма	Целта на Болонския процес, поставена в Льовен, е спомената, без да бъде ясно одобрена
ЕСТОНИЯ	До 2015 г. 4-5%. (около 2 хил.) да вземат участие в програми за обмен или краткосрочни схеми за мобилност. Всички докторанти с минимум един учебен семестър в чужбина.	Удвояване на броя на чуждите студенти до 2015 г.; 10% от всички докторанти и пост-докторанти.	Изходящата цел се отнася само за студентите, учещи в друга държава
ФИНЛАНДИЯ	Съответно 6% и 8% от изходящия обмен за университети и „политехнически“ училища до 2015 г.	7% от студентите с чуждестранна диплома до 2015 г.; 20% от докторантите до 2015 г.; 6% и 8% от чуждестранния обмен на студенти в университети и политехнически училища	

ФРАНЦИЯ	Обвързана с Болонския процес – 20%	До 2012 г. 17% чуждестранни студенти магистърски програми и 33% в докторантури.	Голяма част от пристигащите магистри и докторанти са от страни извън ОИСР.
ГЕРМАНИЯ	50% от завършилите имат "образователен престой в чужбина" в хода на своето обучение; 20% (от тях) един семестър в чужбина.	10% чуждестранни студенти	Входящата цел се отнася само до чуждестранните студенти
ГЪРЦИЯ	Няма	Няма	
УНГАРИЯ	Няма	Няма	
ИСЛАНДИЯ	Няма информация	Няма информация	
ИРЛАНДИЯ	Няма	12-15% чуждестранни студенти	
ИТАЛИЯ	Неясна обвързаност с Болонския процес – 20%	Неясни цели за магистри и докторанти	
ЛАТВИЯ	Няма	Няма	
ЛИХТЕНЩАЙН	Няма	Няма	Лихтенщайн посочва, че има много високи нива на мобилност и не се нуждае от бенчмаркинг
ЛИТВА	Няма	Няма	
ЛЮКСЕМБУРГ	Няма информация	Няма	Не съществуват цели, тъй като "мобилността е на задоволително ниво"
МАЛТА	Обвързана с целта на Болонския процес – 20%, като държавата "ще се стреми да постигне възможно най-много"	5 хил. студенти от страните извън Европейската икономическа зона (ЕИЗ), които заплащат такси за обучение, между 2009 – 2020 г.	Не е изяснено дали нивото на входящата мобилност се определя от годишния прием или от общия брой
ХОЛАНДИЯ	25% от студентите до 2013 г., като правителството изрично отказва да постави цел за изходящата мобилност за придобиване на ОКС	Институциите за висше образование сами поставят своите цели	Изходящата цел се отнася за дадена година (не за дипломиране)
НОРВЕГИЯ	Няма информация	Няма информация	
ПОЛША	Няма информация	Няма	
ПОРТУГАЛИЯ	Удвояване на престоя по програма "Еразъм"	Няма	
РУМЪНИЯ	Съществуват цели, но не са уточнени	Съществуват цели, но не са уточнени	В румънски документ се споменава, че 1 на всеки 5 завършващи студенти трябва да има международна практика (до 2012 г.)
СЛОВАКИЯ	Няма информация	Няма информация	
СЛОВЕНИЯ	Няма	Няма	
ИСПАНИЯ	Увеличаване мобилността по програма "Еразъм" "възможно най-много"	Няма	

ШВЕЦИЯ	Няма	Няма	
ШВЕЙЦАРИЯ	Обвързана с целта на Болонския процес – 20%,	Няма	
ТУРЦИЯ	Няма	Няма	
ВЕЛИКОБРИТАНИЯ	Няма (но Шотландия се стреми към повишаване)	100 хил. допълнителни чуждестранни студенти до 2011 г. (70 хил. във висше образование и 30 хил. в продължаващо обучение)	Допълнителна входяща цел: удвояване на броя на страните, изпращащи над 10 хил. студенти годишно във Великобритания

Изходяща мобилност

Само за осем страни, обхванати в изследването, може да се идентифицират сравнително ясно определени цели за мобилност. Това са Австрия, Белгия, Чехия, Естония, Финландия, Германия, Холандия и Португалия (последната само по отношение на мобилността по програма „Еразъм“).

Осемте страни показват висока степен на амбиция, въпреки че поставените цели не винаги са съпоставими. Австрия и Германия преследват целта - 50% от завършилите да преминават обучение или престой в чужбина, свързан с научни изследвания. Германия определя подгрупа от 20%, която следва да е в чужбина за академично обучение с продължителност поне един семестър. Остава неясно дали процентите се отнасят само за временно обучение (както е вероятно), или за обучение с цел придобиване на ОКС. Чехия също има подобни амбиции. С определянето на целите на отделните институции за висше образование се очаква средната стойност на обучение в чужбина за цялата страна да достигне 50%. За Чехия е ясно, че е включено само обучението за поне един семестър, както е в по-ниската от двете германски цели (20%). В Австрия широкото определение на дейностите, свързани с обучение, се очертава като мярка (включително стажове, езикови курсове, но с по-малка продължителност).

Холандската цел от 25% за изходяща мобилност изглежда по-малко амбициозна, но всички индикации са, че тя се отнася за една година и само за временната мобилност. Ако

това е така и ако се приеме, че всеки студент прекарва средно поне три години във висшето образование, това се отразява в показателя за изходящата мобилност за дипломиране от 75%, т. е. на по-голямата част от студентите.

Показателят за мобилност, заложен в целта на Финландия (до 2015 г.) от 6% за университети и 8% за „политехническите“ училища, се отнася до кредитната мобилност (само за „обмен“) и е на годишна база. Това довежда до показател в размер между 25% и 30%. Естония също изразява своята цел в показател на годишна база. Подобно на Финландия, Естония има диференциран набор от индивидуални цели (ако се включва входящата мобилност). Тя също така си поставя за цел всеки докторант, който завършва университет в страната, да прекарва поне един семестър в чужбина.

Белгия (Фламандска общност) си поставя за цел мобилност от 15% до 2015 г. и 20% до 2020 г. Не е ясно дали това се отнася за една година, или за курса на обучение.

Относителната рядкост на количествените цели поражда съмнения относно доверието към политиките за изходяща мобилност. Липсата на цел означава, че страната не насърчава изходящата мобилност. В Люксембург и Лихтенщайн много високите нива на мобилност правят определянето на цели безсмислено. Холандия съзнателно се въздържа от създаването на изходяща цел в областта на мобилността за придобиване на ОКС (има една цел за кредитната мобилност).

Входяща мобилност

Както и в случая на изходящата мобилност, само малка част от девет страни са в състояние да изразяват числово целите за входящата мобилност. При повечето от тези страни не става ясно дали техните цели се отнасят само до студентите, търсещи придобиване на ОКС, или до кредитната мобилност. В повечето случаи не се прави разграничаване между различните нива на обучение. Пример за диференциран набор от цели е Финландия. Тя се стреми към ниво на чуждестранните студенти за придобиване на ОКС от 7% до 2015 г. и 20% на докторантите. Страната има за цел същите процентни стойности и за входящата кредитна мобилност. Франция си поставя отделни цели за степените магистър и доктор до 2012 г. (съответно 17% и 33%). Малта си поставя за цел групата държави извън ЕИЗ и за разлика от други страни под формата на абсолютен брой (5000 студенти до 2020 г.). Естония възнамерява да увеличи броя на чуждестранните студенти и да достигне дял от 10% в сегмента на докторантите (и на сътрудниците). Великобритания също посочва целта си под формата на абсолютен брой, който се отнася до увеличаване на настоящите нива.

Няма ясна връзка между факта, че една страна си поставя цел за входящата мобилност и броя на чуждестранните студенти в тази страна. Сред страните с поставена цел са такива със сравнително нисък дял на чуждестранните студенти като Естония и Финландия (съответно 3,2% и 3,3%), но и такива със средно висок дял като Франция и Германия (всяка с по 11,3%) и с много висок дял - Великобритания (19,5%). Сред страните, които нямат определени цели, са Люксембург и Лихтенщайн, където по-голямата част от приетите са чуждестранни студенти. В Кипър, Австрия и Швейцария, дялът е висок (съответно 26,9%, 16,7% и 19,3%), но има и страни с много малък дял на чуждестранните студенти като Полша (0,6%), Турция (0,8%), Словакия (0,9%) и Словения (1,3%).

Географска ориентация

Редица страни посочват, че нямат регионални приоритети. Докато в някои случаи това е поради бездействие, при други това означава, че регионалният приоритет е глобален, т. е. страните се опитват да привлекат студенти от цял свят. Глобалните амбиции не изключват (временно или постоянно) приоритетни региони, а във Великобритания това се подчертава. С много малки изключения страните с глобален приоритет все още привличат чуждестранни студенти повече от определени региони на света, отколкото от други.

Предвид значителното участие на ЕС в инструменти за повишаване на мобилността (програма „Еразъм“) и голямото значение на мобилността, което Болонският процес ѝ придава, не е изненадващо, че почти всяка една страна посочва ЕС като приоритетен регион за мобилност. Въпреки че в документите не се споменава изрично, акцентът към европейските страни е съсредоточен във временната и програмната мобилност.

Подобно на ЕС, ЕИЗ и ЕПВО значителен брой страни провеждат политика, в която приоритет са съседни държави. Типичен пример за такава политика са скандинавските държави, които не само че имат културна и езикова връзка, но и разполагат със съвместни институции като Скандинавския съвет и Скандинавския съвет на министрите, провеждащи собствени програми за мобилност (като програмата NORDPLUS). Съвместният подход за мобилност на скандинавските страни обхваща и регионите на Балтийско и Баренцово море (Северозападна Русия). Австрия поставя акцент върху съседните страни от Централна и Югоизточна Европа (главно в границите на бившата Австрийска империя). Страните от този регион също си сътрудничат чрез многостранни (програма CEEPUS) или двустранни (Австрийските програми „Aktion“) схеми за мобилност.

Старите политически връзки също имат важна роля при определяне на географските приоритети. В португалските поли-

тически документи се споменава, че португалоговорещите страни в Африка и Бразилия са области за мобилност, а испански източници посочват Латинска Америка като такава област. Френски документи определят Африка като приоритетен регион за мобилност. Интерес представлява Литва, за която освен съседните ѝ страни (Украйна, Русия и Беларус) като приоритет се посочват и Молдова, Грузия и Армения.

Развиващите се държави, или по-общо „Югът“, все още се определят като приоритетни региони макар и много по-слабо, отколкото преди десет години. Те най-често се споменават в документите на скандинавските държави (които общо взето все още имат най-високия бюджет на човек от населението за развитие на сътрудничество) и френскоговорещата общност в Белгия.

Напоследък има много силна тенденция на държавите с развиваща се икономика, например Бразилия, Русия, Индия, Китай (БРИК) и държавите от Персийския залив и Близкия изток и Азия, да се гледа като на нови региони на цялостен растеж. Повечето държави изрично посочват тези „нетрадиционни“ области като цел за мобилност, сред които са Австрия, Кипър, Дания, Финландия, Франция, Унгария, Ирландия, Литва, Малта, Норвегия, Румъния, Испания, Швейцария и Великобритания (Англия и Уелс).

Образователни нива

Като се има предвид най-вече техният всеобщ характер, не е изненадващо, че малко на брой политически документи изрично разграничават образователните нива. В по-голямата част от тях се говори единствено за „студенти“, което по-специално се отнася до кредитната мобилност (изходяща), при която на практика не се правят разграничения. Като изключение от това правило, норвежки документ прави препратка към мерки за насърчаване на изходящата мобилност в професионален бакалавър (кратък цикъл). Естония също прави изключения – всеки завършил „доктор“ е учил в чужбина поне един семестър. Датски документ споменава спе-

циална програма за стипендии за учащите в колежи.

При входящата мобилност по-голямата част от документите също са неспецифични, но някои от тях разграничават образователните нива. В тези случаи акцентът е поставен почти винаги върху магистърските и докторските програми. В контекста за постигане на количествени цели при чуждестранните докторанти се поставят следните цели: Франция – 33% (чуждестранни магистри – 17%), Естония – 10% и Финландия – 20%.

Мерки

Стипендии и други форми на финансова подкрепа

Почти всички държави, участващи в проучването, посочват програмите на ЕС – „Еразъм“ и „Еразъм Мундус“, като мерки от първостепенна важност за подпомагане на мобилността. Малка част от страните твърдят, че осигуряват или имат намерение да осигуряват в бъдеще допълнителни средства за програми на ЕС, главно за програма „Еразъм“ (фламандско и френскоговорещите общности на Белгия, Литва, Португалия, Румъния и Испания). Австрия споменава за специална програма, подкрепяща институциите за висше образование при подготовката им за участие в програмата „Еразъм Мундус“.

Въпреки че национални програми за финансиране често се споменават (както за входящи, така и за изходящи студенти), поради липса на пълна информация по темата е невъзможно да се направи количествено измерване на националните ангажименти на страните. Германската служба за академичен обмен (DAAD) е най-големият доставчик на стипендии за страната и предлага над 200 схеми, които, взети заедно, имат световно покритие. Унгария, Италия и Гърция имат планове за премахване на данъка върху стипендиите.

Системите за държавни заеми и безвъзмездна финансова помощ са друга често срещана форма за подпомагане на ученето в чужбина. В голяма част от страните първоначално тези системи са предназначени за подпомагане на обучението на местните студенти, но впоследствие се пренасочват или се прилагат гъвкаво (преносимо финансиране).

През 2009 г. в рамките за преоценка на изпълнението на Болонската политика е проведено проучване, според което държавните безвъзмездни финансови помощи не са преносими само в 5 от всички 32 страни, взели участие в проучването. Непреносими държавни заеми има само в седем страни.

Преносимостта на заемите и безвъзмездната финансова помощ е предмет на редица ограничения, които са различни за всяка страна и за които все още не съществувва подробен преглед. Тези ограничения са свързани със:

- Социално-икономическият статут: в редица страни, най-вече в Северна Европа, почти 100% от студентите имат право на държавен заем и безвъзмездна финансова помощ, обикновено кандидатстването за тях е обвързано с условие за имуществено състояние.
- Продължителността и вида на мобилността: само няколко държави предоставят информация за продължителността и вида на мобилността, от която изглежда, че преносимостта често се ограничава само до кредитната мобилност. Интерес представлява Словения, която ограничава преносимостта за временно обучение в чужбина, но покрива обучение за получаване на пълна образователна степен по определена специалност (ако тя не се изучава в страната или ако изучаваната в чужбина подобрява пригодността за заетост на студента).
- Географският обхват: всички държави с преносими държавни заеми и безвъзмездна финансова помощ покриват обучение в друга страна от ЕС или ЕИЗ. В някои

случаи заемите и финансовата помощ имат международно покритие. В други страни преносимостта покрива временно обучение и цялостно обучение за придобиване на ОКС в страни от ЕИЗ, но само временно обучение извън зоната.

- Образователните нива: в някои държави преносимостта на държавните заеми и финансови помощи зависи от нивото на обучение. В Португалия финансовата помощ е преносима за бакалавърска и магистърска степен, но не и за доктор, а в Испания – обратно.

Няколко страни, сред които и Белгия (Фламандската общност) застъпват идеята за създаване на Европейски фонд за заем, който да се финансира от Европейската инвестиционна банка.

Езици

Около една трета от държавите, обхванати от това проучване, изрично посочват в своите политики приоритет към създаване на образователни програми на английски език. Някои държави, сред които Гърция и Белгия (Фламандска общност), споменават, че съществуват законови пречки за създаване на такива програми. Интересно е, че редица страни подчертават необходимостта студентите да изучават и местния език на страната, в която учат. Според финландски документ, ако не владеят националните езици (финландски и шведски) чуждестранните студенти няма да могат успешно да се реализират на пазара на труда след своето завършване.

За много страни липсата на достатъчни знания по чужди езици сред техните студенти се явява пречка за изходящата мобилност. Някои страни като Испания, Португалия, Франция, Чехия, Малта и френско- и фламандскоговорещите общности в Белгия полагат усилие за премахването на тази пречка.

Маркетинг и реклама

Като цяло малък брой страни, като Ве-

ликобритания, Франция, Германия, Швеция, Холандия и напоследък Испания, провеждат обширни маркетингови кампании, използвайки различни инструменти за маркетинг и реклама – администриране на уеб портали, представляващи висшето образование в страната, организиране на собствени изложения за образование и медийни кампании и др. Тези държави или са създали отделни организации (като CampusFrance и Universidad.es) за провеждането на световни маркетингови кампании, или са поверили тази дейност на вече утвърдени организации (DAAD в Германия, NUFFIC в Холандия или Британския съвет във Великобритания).

Признаване

Прегледаните политически документи подчертават важността на признаването на квалификации, кредити и предишни знания, придобити извън страната, като средство за подобряване на входящата и изходящата мобилност.

Значението на признаването е отразено и в Доклада за оценка на Болонския процес от 2009 г. Въз основа на събраната информация, под формата на въпросник се оценяват етапът на въвеждане и нивото на качеството: дипломно приложение, ECTS кредити, Лисабонска конвенция за признаване и признаване на предишни знания.

МОБИЛНОСТ НА ПЕРСОНАЛА

Понятието „персонал“ обхваща широк кръг от лица, включително само преподаватели (които не участват по същество в изследователска работа), лица които основно се занимават с изследователска работа, както и докторанти, които са или учаци (студенти) в напреднал етап, или изследователи. „Мобилността“ може да се отнася за постоянен престой в чужбина, за „постоянна“ миграция в друга страна или престой с преподавателска или изследователска цел.

Разграничават се основно два типа документи за мобилност с изцяло различни це-

ли. Първият тип документи се отнасят до временната мобилност и са предимно свързани с преподавателската и образователната функция на висшето образование (образователна политика), като поставят акцент върху изходящия престой с преподавателска цел. Вторият тип документи се отнасят до входящата мобилност. Те произхождат от научноизследователските и иновационни политики и засягат лица, които очакват да останат в приемащата страна за значителен период от време или постоянно.

В различните документи мобилността на персонала се определя като крайно желателна и се изтъква необходимостта от нарастване. Това се отнася за временната изходяща и входяща мобилност, както и за постоянната мобилност.

Изходяща мобилност

Всички държави посочват изходящата мобилност на персонала като важна политическа цел. В същото време официалните данни са „събирателни“ и се отнасят за персонал и студенти и по правило мобилността на персонала е само малка част от студентската мобилност. Следователно твърденията по отношение на изходящата мобилност на персонала са по-скоро неясни, което намалява тяхната достоверност.

Ключова мярка за увеличаване на изходящата мобилност на персонала е предоставянето на стипендии в рамките на програмите за финансиране. Най-често споменава се главно европейски програми и проекти и в частност програмата „Еразъм“. Норвегия споменава национална схема за допълване на субсидиите (напр. заплати) по програмата „Мария Кюри“. Германия изтъква своите националнофинансирани програми, основно ръководени от DAAD, които годишно подпомагат финансово между 5-6 хил. германски учени в чужбина. През 2008 г. Холандия обявява създаването на нова програма за временна изходяща мобилност на стойност 9 млн. евро.

Държавите споменават различни моти-

ви в подкрепа на мобилността на преподавателите. Разпространено е схващането, че преподавателският опит в чужда страна подобрява международните компетенции на персонала и като цяло „интернационализира“ тях и институцията по произход. Подобно на това някои страни, сред които Дания, Белгия (Фламандска общност), Лихтенщайн, Малта и Великобритания (Шотландия), гледат на мобилността на персонала като „катализатор“ на студентската мобилност и затова я считат за важна. Проблемът при този подход е, че мобилността на персонала е по-трудна за реализиране от мобилността на студентите.

Входяща мобилност

В сравнение с документите за изходящата мобилност, политическите документи за входящата мобилност са много по-отчетливи и подробни и като цяло надеждни. Наблюдава се силна тенденция към насърчаване на входящата мобилност на персонала с една основна цел – укрепване на международната конкурентоспособност на образователните, научните и иновационните системи на страните, като по този начин се създават силни и движени от знанието икономики. Фокусът на документите е насочен по-скоро в областта на имиграцията и към учените и изследователите с високи постижения. Въпреки това на краткотрайните престои се гледа като на основа за по-дълго пребиваване и докторантите имат ключова роля в тези стратегии, тъй като след своето дипломиране те могат да бъдат убедени да останат в приемащата страна.

Желаните от страните стратегии често се прилагат под формата на национални научноизследователски инициативи. Техните основни цели са системни подобрения под формата на повече финансиране на научни изследвания, по-добри инфраструктури и оборудване, по-гъвкави „пътища“ за научна кариера и нови подходи в обучението на млади изследователи, например въвеждането на американския модел на дипломиране или училища за придобиване на ОКС „доктор“ (на ан-

глийски език в Естония). Освен това инициативите осигуряват финансиране за заплати на чуждестранни изследователи.

Интересно е да се отбележи, че идеята за интернационализация в тези политики и стратегии означава да се привличат само най-добрите чуждестранни студенти. В много от разгледаните политически документи държавите се опитват да привлекат обратно от чужбина изследователи от собствена си националност, без значение дали са докторанти, пост докторанти, или по-възрастни изследователи.

Все повече страни определят количествени цели за входящата мобилност на персонала, но поради различния дял на чужденците, те са различни. Естония се стреми към дял от 3% на постоянен чуждестранен персонал и дял от 10% на завършилите чуждестранни докторанти. Словакия се стреми към 5% дял на чуждестранните изследователи. Германия цели размер от 8% от всички чуждестранни служители и 15% от чуждестранните изследователи. Докторантите и завършилите дипломанти, като потенциални бъдещи изследователи, са от основно значение за Исландия, където Исландският университет има за цел да увеличи дела на чуждите националности пет пъти. Франция също обръща специално внимание на тази група. Други страни като Швейцария имат много висок дял на чуждестранен персонал (почти 50% в университетите и 20% във висшите специализирани училища - Fachhochschulen).

Относителната липса на привлекателност на висшето образование на една страна, системите за научни изследвания и иновации, проблемите, свързани с имиграцията (напр. визи) и достъпът до пазара на труда (напр. разрешения за работа) се посочват като основни препятствия за спирание на потока на чуждестранен персонал и изследователи. Почти всяка страна докладва за наскоро въведени или предвидени подобрения в съответните закони и наредби. Някои държави изрично споменават факта, че съпружи-

те на изследователите вече имат неограничен достъп до пазара на труда. По същия начин много страни подчертават усилията на своите центрове за национална мобилност в контекста на инициативата за пре-

гоставяне на информация и съвети на чуждестранни изследователи EURAXES-Researchers In Motion, насочени към преодоляване на пречките пред мобилността.

Източник:

Mapping mobility in European higher education

http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/2011/aca_en.pdf

М. Луканов, В. Пенев

ТЕНДЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА МЕЖДУНАРОДНАТА СТУДЕНТСКА МОБИЛНОСТ И ПОДХОДЯЩИ СТРАТЕГИИ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА СТУДЕНТИ

През март 2013 г. международната организация World Education Services (WES) публикува изследване, което представя най-новите тенденции в сферата на студентската мобилност. Докладът посочва различните фактори, които влияят върху международната мобилност: демографски и икономически промени, условия за имиграция, регулаторни условия в приемащите страни, програми за държавни стипендии, развитие и разпространение на алтернативни практики като онлайн обучението.

В доклада се взема предвид промененият облик на студентската мобилност в САЩ след терористичната атака от 11 септември 2011 г. В резултат на новата визова политика през последното десетилетие и мнението, че САЩ се превръща в по-малко дружелюбна страна домакин, се наблюдава спиране на растежа на приетите студенти. По това време индийските студенти заемат най-голям дял от международните студенти, достигайки до 12% през 2002-2003 учебна година, в сравнение с китайските, които заемат само 2% от общия брой. Намаляването на желаещите кандидати продължава до 2006-2007 учебна година.

През този период се наблюдава бърза промяна в нагласите. От учебната 2007-2008 година записаните китайски студенти се увеличават с 20% годишно, докато при ин-

дийските студенти се наблюдава застой. Започват да се налагат нови държави с голям растеж на студентски прием. Такъв пример е Саудитска Арабия, която достига ръст на кандидатите от над 700% през учебната 2002-2003 година.

Много от външните фактори, които създават пречки за студентската мобилност, не могат да се контролират от отделните висши училища. Бюджетните съкращения на публичното висше образование в САЩ подтиква към активно привличане на международни студенти и докато мотивиращите фактори са предимно външни, институциите често не са подготвени за такава бърза промяна към проактивно действие в тази насока.

Целта на изследването е да представи новите тенденции и практики през настоящата 2013-2014 година, както и през следващата 2014-2015 година. Докладът включва три основни раздела:

1. Сравнителен анализ на тенденциите на международната студентска мобилност, основаващ се на данни от няколко източника;
2. Представяне на резултатите от анкетното проучване, което е проведено сред международни специалисти по наби-

ране на студенти и показва тенденции-
те в тази сфера;

3. Обособяване на рамка за подходящи
стратегии за набиране на студенти.

Ръст на чуждестранните бакалаври

По данни на ЮНЕСКО през 2010 г. броят на чуждестранните студенти достига почти 3,6 млн. в целия свят. Конкуренцията за студенти от други държави започва да става все по-активна и сложна, след като се забелязва спад в пазарния дял на четирите основни държави, които привличат студенти: САЩ, Великобритания, Австралия и Канада. Като цяло се очаква положителен ръст на международна студентска мобилност.

Всеобщата тенденция в новото хилядолетие към повишаване на броя на международните бакалаври се обуславя от държави като Китай и Саудитска Арабия, в които се иницират държавни програми за стипендии, което дава възможност за финансово осигуряване на студентите и заминаването им в чужбина с цел образование. През 2012 г. над 95% от китайските студенти, учещи в чужбина, се осигуряват самостоятелно, докато две трети от студентите от Саудитска Арабия се финансират от правителството си. За първи път в историята на САЩ броят на международните бакалаври достига 250 хил. и надвишава броя на докторантите и магистрите.

Проучването включва три раздела: сравнителни тенденции при приема за бакалавърски програми, различен потенциал на работодателите в родните страни, повишен интерес към бизнес сферата и нарастване на броя на англоезичните програми.

• Сравнителни тенденции при приема за бакалавърски курс на обучение

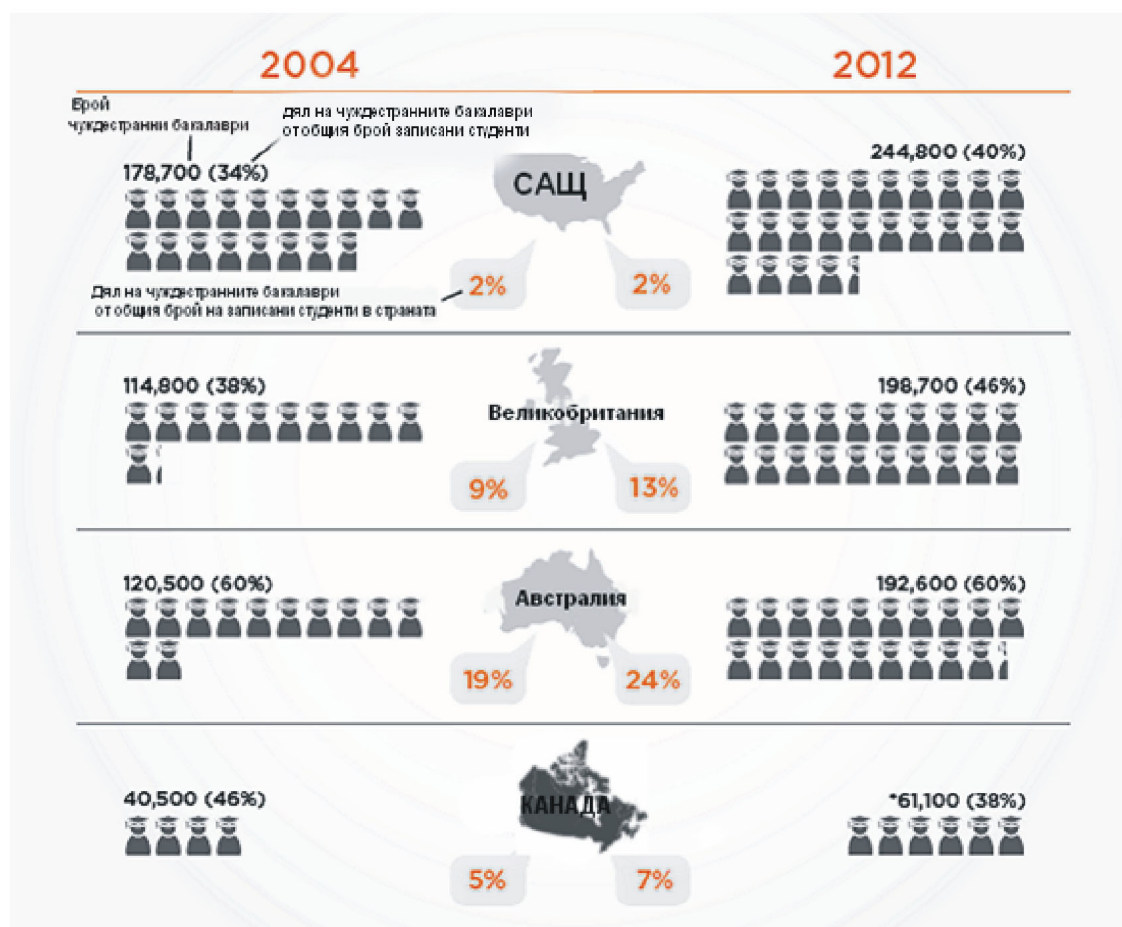
Ръстът на чуждестранните студенти се задвижва от приема за обучение в бакалавърска степен, т.е. увеличава се тенденцията за обучение в чужбина на по-ранна възраст. Фигура 1 показва четири страни го-

макини, които през периода 2004-2012 г. отбелязват значителен ръст на бакалаври от други държави. Резултатите се считат за очаквани поради агресивните практики за набиране на студенти от страна на Великобритания и Австралия, които имат най-голям ръст през този период с увеличение на международните бакалаври над 60%. За същия период САЩ и Канада отбелязват ръст между 40% и 50%. През 2012 г. Австралия има най-голяма концентрация на международни бакалаври – три от всеки пети международен студент е записан за бакалавърски курс на обучение.

В сравнение с данните за записаните студенти за последваща квалификация, приемът за бакалавърски програми в САЩ е в основата на растежа, надхвърляйки 37% през периода 2004-2012 г., в сравнение с 10% ръст на записаните студенти за други образователни степени през този период. През 2012 г. почти 250 хил. международни студенти се обучават в бакалавърски програми в институции за висше образование в САЩ. Най-новите данни от Имиграционните и митнически служби на САЩ, както и системата за студентска и посетителска информация показват ръст с 12% на регистрирани международни студенти в бакалавърски програми през периода септември 2011 – септември 2012 година. Този факт свидетелства за по-голямата популярност на обучението в тази образователна степен.

Въпреки че процентният дял в САЩ изостава в сравнение с другите три големи англоговорещи дестинации, страната има най-голям потенциал за растеж на чуждестранни студенти в бакалавърските програми. През 2012 г. процентният дял на международните бакалаври във Великобритания и Австралия е съответно 13% и 24% от общия брой на чуждестранните студенти в бакалавърски програми, докато в САЩ този дял е само 2%.

Фигура 1. Сравнителни тенденции на международния прием за бакалавърски курс на обучение – 2012 спрямо 2004 година

• **Различия по отношение на потенциала за набирање на бакалаври**

Общите тенденции от петдесетте години на 20 век до края на хилядолетието показват, че САЩ приемат повече чуждестранни бакалаври, отколкото магистри и докторанти, но този модел се променя през периода 2002 – 2011 г. През 2012 г. отново се наблюдава повишен брой на бакалаври, които заемат най-голям дял от международния прием.

Въпреки че броят на записаните чуждестранни бакалаври в САЩ нараства, изпращащите страни постоянно се променят. *Фигура 2* показва огромен ръст на студентите от Китай – през период от осем години те нарастват от 8 000 до 74 500. Преди Китай да поеме водещото място като изпращаща страна на студенти, то е заемано

от Япония – японските студенти са почти 28 хил. през 2004 г., над три пъти повече от студентите бакалаври от Китай.

Резултатите от изследването показват, че студентите от някои държави са по-склонни да учат в бакалавърските програми. Например над 70% от студентите от Малайзия, Индонезия и Саудитска Арабия са записани за обучение за професионален бакалавър и бакалавър. За сравнение Иран и Тайван са по-скоро страни, насочени към програми за магистри и докторанти. Подобно е положението в Индия. Комбинацията от социално-икономически и демографски фактори предполага нарастване на бакалаврите през следващите години.

**Фигура 2. Водещи 25 държави за международни студенти бакалаври в САЩ,
2012 спрямо 2004 година**

Страна по произход	Позиция през 2012 година (промяна на позицията спрямо 2004 г.)	Записани бакалаври през 2012 г.	↑ Промяна на процентите спрямо 2004 г.	Процент на бакалаврите от изпращащата страна през 2012 г.
Китай	1 (6↑)	74 516	828%	46%
Южна Корея	2 (-)	38 232	68%	64%
Саудитска Арабия	3 (↑28)	14 344	609%	70%
Индия	4 (-)	13 059	-3%	18%
Канада	5 (↓)	12 866	-8%	53%
Виетнам	6 (↑22)	11 244	405%	81%
Япония	7 (↓6)	9 359	-66%	68%
Мексико	8 (↓2)	7 564	-9%	64%
Тайван	9 (↓4)	6 000	-29%	33%
Хонгконг	10 (↓1)	5 673	3%	84%
Непал	11 (↑10)	5 132	70%	65%
Малайзия	12 (↑1)	4 585	1%	78%
Индонезия	13 (↓5)	4 569	-27%	74%
Великобритания	14 (↓3)	4 330	-13%	64%
Бразилия	15 (↑1)	4 215	-1%	59%
Венецуела	16 (↑4)	3 804	8%	76%
Нигерия	17 (↓2)	3 577	-17%	59%
Турция	18 (↑1)	3 495	-5%	36%
Германия	19 (↓2)	3 099	-21%	49%
Швеция	21 (↑6)	2 589	15%	87%
Кувейт	22 (↑21)	2 468	83%	81%
Тайланд	23 (↑1)	2 453	0%	39%
Колумбия	24 (↓10)	2 389	-45%	46%
Кения	25 (↓25)	2 145	-60%	64%

• Обучението в областта на бизнеса привлича повече внимание

Най-популярните програми сред чуждестранните студенти са тези, които са свързани с бизнеса. През изминалите няколко години делът на студентите, които се обучават в областта на бизнеса, се увеличава, без да има признаци за намаляване. Всяка от четирите водещи държави – Китай, Индия, Южна Корея и Саудитска Арабия, изпраща в САЩ значителен брой студенти в бизнес специалности. Ръстът на популярността на бизнес програмите е свързан и с нуждите на институциите в САЩ.

Чуждестранните студенти от магистърските и докторантските програми са почти двойно по-склонни, отколкото чуждестранните бакалаври, да запишат специалност, която е свързана с природните и инженерните науки. През ноември 2010 г. почти две трети от международните студенти (65%) в тази област са приети за магистърски или докторантски курс на обучение. Три четвърти (77%) от индийските студенти на магистърско или докторантско ниво се обучават в специалности, свързани с при-

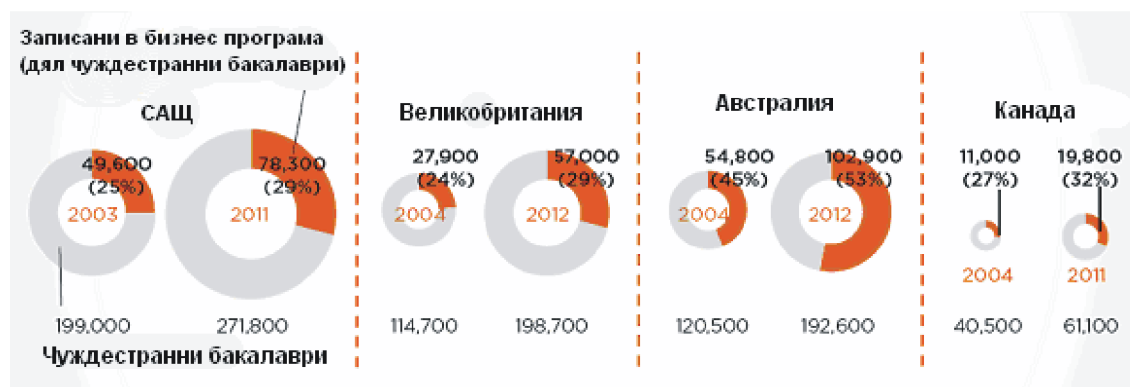
родните и инженерните науки, което е значително повече от общия дял на международните студенти (59%). Изтъква се фактът, че бизнес програмите са по-предпочитани от бакалаврите, които разполагат с по-добри финансови възможности.

В проучването се отбелязва, че бизнес програмите се оформят като основна причина за кандидатстване на чуждестранните студенти за бакалавърска степен в четирите основни англоезични държави (фиг. 3). Австралия и Великобритания почти удвояват приетите международни студенти в бизнес програмите в рамките на осем години. За сравнение през периода 2003-2011 г. чуждестранните бакалаври в бизнес специалностите се увеличават с 60%. Данните сочат, че всеки трети от десет студенти се записва в бизнес специалност. Тази пропорция е сравнима с Великобритания и Канада. Заслужава внимание фактът, че един от всеки двама чуждестранни бакалаври през 2012 г. в Австралия избира бизнес специалност, което показва, че приемащата страна разчита много на студентите в тази област.

ме, за да свикнат с чуждата образователна система, култура и живот. Техните умения по английски език могат да бъдат най-сериозната бариера за кандидатстването и академичния успех. В резултат на това секторът на интензивни англоезични програми през последните години нараства най-бързо. През учебната 2011-2012 година общо 38 900 чуждестранни студенти в САЩ са записани в такъв тип програма, което е 2,5 пъти повече от 2003-2004 г. (15 хил.).

Водещите четири изпращащи държави на студенти в интензивни англоезични програми са Саудитска Арабия (12 300), Китай (5 400), Южна Корея (3 100) и Япония (2 400). Съобразено с техните езикови потребности, кандидатите от тези страни са постигнали по-ниски резултати от общия среден успех на TOEFL iBT теста през 2011 г. Нагедна трета (36%) от саудитските студенти са записани в интензивна англоезична програма през учебната 2011-2012 година при средна обща стойност 5%. Средният успех на изпита TOEFL iBT е 61 точки от 120, при среден общ успех от 80 точки, което прави Саудитска Арабия много важен пазар на сту-

Фигура 3. Сравнителни тенденции за приема на чуждестранните бакалаври в бизнес специалности, 2012 спрямо 2004 година

• Интензивните англоезични програми се превръщат в способи за привличане на студенти

Много от днешните чуждестранни студенти имат добри академични квалификации, но много от тях са също и неподготвени за кандидатстване директно в англоезична програма. Студентите имат нужда от вре-

денти за интензивни англоезични програми.

Институционални приоритети – агресивен, разнообразен и ефикасен растеж

За по-доброто разбиране на стратегическите планове на висшите училища в САЩ през есента на 2012 г. WES прави проучване

сред тридесет и пет международни специалисти по прием на кандидат-студенти. Целта е събирането на утвърдени практики в системата на образованието. Изследователите признават, че проучването не е представително, но то показва различните процеси, които се развиват в колежа и университетите в САЩ. Поясняват се променящите се приоритети и практики.

Анализът сочи, че усилията да се привлечат повече чуждестранни студенти са основен приоритет за висшите училища в САЩ. Като отразяват моделите на студентска мобилност, много институции се насочват към привличането на бакалаври.

Например един изследователски университет, който традиционно приема повече магистри и докторанти, започва да изменя своята стратегия. Стремежът му е насочен към привличането на повече чуждестранни кандидат-студенти, които да вземат първите си дипломи за висше образование. Така се увеличава общият брой на студенти от чужбина.

Респондентите на проучването изтъкват нуждата от разнообразяване на произхода на чуждестранните студенти. Университетът „Депaul“ в САЩ изразява желание да поддържа дял от 10% чуждестранни студенти, като разширява обхвата на традиционните изпращащи страни от Югоизточна Азия и Индия и се насочва към нови пазари в Южна Америка (особено Бразилия), Близкия Изток, Северна Африка и части от Южна и Югоизточна Азия.

САЩ са по-бавни в изготвянето на проактивни методи по отношение на набиране на студенти, докато при другите страни се наблюдават практики като инвестиции в създаването на утвърдена репутация, както и популяризирането на дестинациите. Следвайки наложените практики на университети във Великобритания и Австралия, тези усилия представляват оформяне на стратегия, която се основава повече на маркетингов план, отколкото на привличане на студенти по индивидуален план. Новата тенденция комбинира на двата вида подходи.

Тенденции в практиките за набиране на студенти

Разнообразието от практики е в основата на агресивния растеж на международния прием. Те могат да бъдат най-различни – от традиционни модели на провеждане на срещи и изложения до работа с агенти и представители. Посочват се три нови основни подхода за набиране на студенти:

- използване на технологии за по-бърза комуникация, което да е съобразено с понисък разход;
- създаване на партньорства за осигуряване на по-голяма видимост и образователни пътеки;
- изследване за усилията за реализиране на приоритетите и измерване на възвръщаемостта на инвестициите.

Технологии

Технологичните средства започват да получават международно признание. Най-често се използват виртуални изложения на висшите училища, уеб базирани презентации, уеб семинари, видео и уеб чатове. Тези канали са особено мощни за привличането на бакалаври.

Институционалният уебсайт е едно от най-важните средства за подбор на студенти, особено при персонализирането за международна публика. Университетските сайтове са водещ източник на информация – те са предпочитана медия пред приятели и семейство, социални мрежи, образователни изложения и агенти, когато става въпрос за студенти, насочващи се към обучение в САЩ. Университетът в Стратфорд установява, че добрият уебсайт е и полезен ресурс, който помага при избора на факултет и осигурява обратна връзка със студентите.

Други инициативи имат за цел да подобрят вече съществуващите сайтове, като превеждат определени микросайтове на различни езици и добавят видеозаписи. Добавят се също и блогове, работи се със социалните мрежи Facebook и Twitter с цел подобряване на комуникацията. Един университет може да създаде страница за често задава-

ни въпроси и в същото време може да използва социалните мрежи като по-директно средство за комуникация с кандидат-студенти.

Уеб чатовете и видеоразговорите в Skype са еднакво полезни за убеждаването на потенциалните студенти да кандидатстват във висшите училища. Представител на Илинойския технологичен институт споделя, че ефективната употреба на чатове и видеоразговори, както и възможността за представяне чрез няколко канала на комуникация едновременно (телефон, ел. поща и гр.) значително намалява обработването на заявки за кандидатстване от страна на бъдещите студенти.

В съвременният свят технологията играе важна роля в комуникационната стратегия на звената за прием на кандидат-студенти, позволявайки на университетите да намалят времето за набиране на кандидат-студенти и да персонализират комуникацията. Последствията от тези действия са предпоставка за задоволяване на потребностите на чуждестранните студенти. Неефективното и бавно обслужване може да доведе до значително намаляване на студентите.

Със своята способност за надскачане на времеви и географски бариери, съвременните практики заемат важна роля в комуникационните и маркетинговите стратегии на висшите училища.

Партньорство

Създаването на академични партньорства за осигуряване на образователни пътеки и подобряване на институционалната видимост в чужбина започва да се обособява като основна задача в набирането на студенти.

Тези партньорства могат да бъдат разнообразни по природа и тип, но крайната им цел е привличането на по-голям брой чужди студенти. Някои институции от САЩ формират договори с чуждестранни средни и висши училища, създавайки директен път за прием. Други договорености могат да се изразят в създаване на съвместни програми и

програми, водещи до повече от една квалификация и обмен на академичен състав, което повишава международната репутация на висшите училища.

Много учебни институции в САЩ работят и с трети страни и правителствени служби, които им съдействат за по-лесен достъп до кандидат-студенти. В зависимост от избрания модел тези партньорства могат да бъдат едностранни или многостранни.

Университетите променят изцяло стратегиите си, те работят с различни други институции при изпълняването на политиките за набиране на студенти. Тези факти могат да се интерпретират като ранни признаци за съставянето на по-дългосрочни стратегии за набиране на студенти.

Изследване

Изследователският подход започва да набира популярност при набирането на кандидати. Университетите в САЩ започват да се интересуват повече от събраните данни с цел да се анализира успехът от техните действия. Това също води до значително намаляване на изразходваните средства.

Висшите училища са предпазлив при изграждането на планове за привличане на студенти, които са разработени без предварително проучване на специфичните нагласи на студентите. Липсата на добра преценка при съставяне на стратегии води до много по-голямо понижение на възвръщаемостта на инвестициите.

Използването на събраните данни позволява на висшите училища да създават много по-точни решения. Пример дава голям университет в САЩ, който провежда проучвания, за да се съобрази с променящите се нужди на чуждестранните студенти. Университетът на Мисисипи сортира каналите за набиране на студенти в три категории – създаване на образ, водещо поколение и ориентирание на кандидатите. Проучва се финансовата ефективност на всяко едно звено, за да се съобрази с ограничените финансови възможности.

Университетът в Северна Дакота е

пример за комбиниране на преценката за възвръщане на инвестициите с обработката на данни. Стратегиите за привличане на международни студенти са уеб базирани.

Използват се виртуални изложби и микросайтове на чужди езици. Тези уеб тактики задвижват трафика към тяхната система за набиране на кандидати, която се използва от местни и чуждестранни кандидати.

Институциите за висше образование в САЩ започват да работят с все по-ограничени финансови бюджети, анализирането на събраните данни за студентите ще играе важна роля в създаването на стратегии. Има ръст в използването на иновативни подходи – технологии, партньорство и изследване. Висшите училища следва да интегрират тези нови практики в своята стратегия.

Препоръки и заключение

Целта на изследването е идентифицирането на схемите за краткосрочна студентска мобилност и подходящи практики за набиране на студенти от страна на висшите училища в САЩ. Докладът посочва повишения очаквания на висшите училища в САЩ за набиране на повече чуждестранни студенти от неизпитани нови пазари или включване на нови групи от населението в бъдещите международни бакалаври.

Откроява се нова тенденция към повишаване на международния прием в бакалавър-

ските програми. Повишава се броят на студентите, които пътуват в чужбина на по-ранна възраст и се записват в англоезични и бизнес програми.

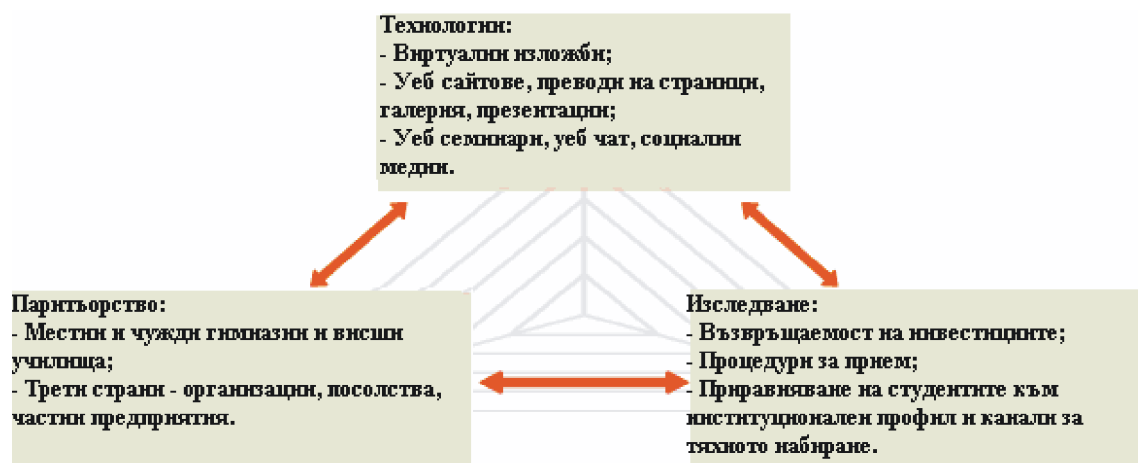
Институционалните приоритети на висшите училища са по-агресивните и разнообразни практики за набиране на кандидати-студенти.

Проучването препоръчва прилагането на рамка за подходяща стратегия, която активно да ползва технологиите, партньорството и изследователския подход (фиг. 4).

С използването на тази рамка и чрез измерване и коригиране на усилията за привличане на студенти се очаква институциите да повишат своя прием. Това не само ще подпомогне училищата да определят приоритета на своите усилия, показвайки ефективните практики, но ще позволи да се използват популярни стратегии, базирани на сегментацията. Моделите за партньорство могат да повишат достъпа до кандидат-студенти, използвайки съвременните комуникационни средства.

Текущият ръст на международния прием в САЩ се формира от по-млади, по-добре финансирани и владеещи технологиите студенти на бакалавърско ниво, докато сегментът на магистри и докторанти, които самостоятелно се насочват към финансирани изследователски програми, намалява. Изводът е, че висшите училища могат да ин-

Фигура 4. Взаимодействие на подходящи стратегии

тернационализират и увеличат броя на студентите главно чрез привличане на повече бакалаври.

Появяващият се сегмент на добре финансирани чуждестранни бакалаври дава възможност на висшите училища да преодолеят съкращения бюджет, който представлява предизвикателство за кандигатстудентските кампании. Важно е също институциите за висше образование да не се отклоняват от дългосрочните цели на интернационализацията – повишаването на академичните и културните взаимоотношения.

За да се изпълнят целите на международния прием по ефективен начин, без да се нарушават идеалите на интернационализацията, висшите училища трябва да:

1. **Разберат процесите на вземане на решения, нуждите и предпочитанията на новия сегмент от чуждестранни бакалаври** – за разлика от магистрите и докторантите процесите по вземане на решения при бакалаврите са много по-податливи на външни фактори като местоположение, родители, подпомагащи услуги и лични впечатления, събрани през социалните медии. Техните модели за мобилност и предпочитания също се различават. Висшите училища не могат просто да приспособят практиките си

за прием на вече завършили студенти и да ги приобщат към бакалаврите.

2. **Адаптират подходящи институционални стратегии и практики, отговарящи на потребностите на студентите** – стратегиите за кандигатстване при чуждестранни студенти са ефективни и устойчиви, когато отговарят на конкретните нужди и потребности на целевата студентска група. Проактивни университети и колежи в САЩ могат ефективно да отговорят на ръста на добре финансираните чуждестранни бакалаври, като разработят свои собствени капацитети и въведат стратегия, която е базирана на взаимодействие между технологиите, партньорството и изследването.

Няма магическо решение, което да предизвика устойчив ръст на чуждестранните бакалаври, особено с непредвидимата динамика на глобализацията. Всяка стратегия за привличане има своите добри перспективи и предизвикателства и в крайна сметка показва различни резултати. Чрез въвеждането на холистична стратегия, основаваща се върху технологията, партньорството и изследването, институциите могат да направят процеса на привличане на чуждестранни студенти по-отговорен и по-продуктивен.

Източник:

International Student Mobility Trends 2013: Towards Responsive Recruitment Strategies

<http://www.wes.org/ras/recruitmentstrategies.asp>

М. Белтов

МЕЖДУНАРОДНАТА АКАДЕМИЧНА МОБИЛНОСТ В ОИСР

В последния годишен доклад "Education at a Glance" на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), публикуван през септември 2012 г., се изследва академичната мобилност за образователните системи на 34 страни членки. Анализирани данни се отнасят към календарната 2010 г. В доклада се обобщава, че докато глобалната студентска мобилност поддържа устойчив растеж, дялът на САЩ от общия международен прием на студентите намалява.

Състояние на глобалния прием във висшето образование

През 2010 г. в света има 4,12 млн. студенти, които се обучават по програми за висше образование в други държави. Това показва 11% ръст на мобилността в сравнение с 2009 г. (3,71 млн. студенти) и 19% ръст спрямо 2008 г. При сравнение с по-ранни периоди мобилността нараства с 38% спрямо 2005 г. и с 99% от началото на 21 век, когато само 2 млн. души следват извън своята страна. През 1975 г. само 800 хил. студенти са записани да следват в чужбина.

Общият брой на студентите в света, независимо от програмите за обучение – национални или международни, също нараства значително през последните години. През 2010 г. има 177 млн. студенти, включени във всякакви програми за висше образование, което е ръст от 7% спрямо 2009 г. и 77% спрямо 2000 г. Данните показват значително по-висок ръст в сравнение с предходния двугодишен период на анализ – съответно 3,3% и 3,6%. Това е признак, че глобалната икономическа криза насърчава повече хора да повишават квалификацията, за да не се изправят пред непълна заетост или безработица.

През периода 2000–2010 г. броят на чуждестранните студенти нараства с 99% (от 2,1 млн. до 4,1 млн.), което според ОИСР означава, че в света дялът на студентите, обучаващи се в чужбина, нараства с над 10%

през първото десетилетие на 20 век. През 2010 г. дялът на чуждестранните студенти е все още само 2,3% от общия брой на студентите в сферата на висшето образование, което дава основание да се предполага, че международната академична мобилност до голяма степен остава запазена територия на университетските и икономическите елити в света. Значителна част от студентите, идващи от страните от Г-20, включва най-добрите студенти или студенти с относително висок социален произход. Това означава, че студентската мобилност може да допринесе не само за нарастване на престижа на академичните програми на институциите за висше образование, но също така и икономически ползи за образователните системи на страната домакин.

Входяща и изходяща мобилност

През 2010 г. във водещите пет приемащи страни се записва почти един от всеки двама от всички чуждестранни студенти в света (48,9%).

САЩ продължават да доминират по отношение на абсолютния брой на чуждестранните студенти, приети в университетите и колежаите в страната, чийто дял е 16,6% от общия брой от 4,1 млн. чуждестранни студенти, въпреки че през периода 2000–2010 г. този дял намалява с над шест процентни пункта (23% през 2000 г.). Само през периода 2009–2010 г. дялът на приетите в САЩ международни студенти спада от 18% до 16,6%, което предполага засилване на приема на учащи в нововъзникващите дестинации и традиционните конкурентни пазари.

Великобритания е втората най-популярна приемаща страна с 13% дял от общия брой на приетите международни студенти (през 2009 г. – 9,9%), следвана от Австралия с 6,6% (през 2009 г. – 7%), Германия с 6,4% (през 2009 г. – 7%) и Франция с 6,3% (през 2009 г. – 6,8%).

В доклада на ОИСР се подчертава, че ръстът на студентската мобилност се създава от нетрадиционни дестинации. Като пример се посочва удвоеният брой на чуждестранните студенти в Бразилия, Китай, Естония, Исландия, Индонезия, Ирландия, Южна Корея, Люксембург, Саудитска Арабия, Словакия и Испания. Новите дестинации във важни развиващи се икономики като Бразилия, Китай и Индонезия имат потенциала да се превърнат в двигател на ръста на глобалната мобилност, тъй като маркетинговите усилия и инвестиции в образователната инфраструктура започват да дават резултати, особено в регионалните пазари.

Разпределени по нации и региони, 52,5% от международните студенти са от азиатските страни. Китай (17%), Индия (5,9%) и Южна Корея (3,7%) са трите най-големи източника на мобилни международни студенти. Европа е вторият по големина регионален източник на международни студенти (22,7%), следвана от Африка (11,8%). Северна Америка има дял 2,7% от международните студенти в света.

Развитите нации продължават да привличат чуждестранни студенти – 83% от чуждестранните студенти са записани в страните от Г-20 и тенденцията за по-голям ръст на входящата мобилност в сравнение с изходящата продължава.

Райониране

Данните на ОИСР сочат все по-нарастваща тенденция за райониране на мобилността на студентите. През 2010 г. Европа продължава да е най-популярният регион с 41% от общия брой на чуждестранните студенти (при 38% през 2009 г.), като 76% от международния прием е от страни извън ЕС. Северна Америка е вторият по популярност регион, заемащ 21% от международната студентска мобилност (което е спад в сравнение с 2009 г. - 23%), но с много по-малка концентрация на учащи от съседни региони.

Данните за Европа не са изненадващи,

като се имат предвид финансовите стимули на студентите в ЕС с цел да останат в рамките на Общността, включващи както егалитарни такси за обучение и грантове за обучение, така и дългосрочни програми за мобилност като „Еразъм“. В Северна Америка има много по-малко стимули за студентите да учат в рамките на региона. От чуждестранните студенти в САЩ само 4,1% са от Канада, а 1,9% - от Мексико. От чуждестранните студенти в Канада 7,4% са от САЩ, а 1,3% - от Мексико.

Азиатските студенти, които съставляват голям дял от нарастването напоследък на учащите в университети и колежи в Европа и Северна Америка, също имат значителен ръст в рамките на азиатската мобилност. В Южна Корея и Япония например се записват съответно 94,5% и 93,2% от всички студенти от Азия. За сравнение: чуждестранните студенти от Азия са 70% в САЩ, 50,5% във Великобритания, 64,7% в Нова Зеландия, 33,1% в Германия, 54,6% в Канада, 21,8% във Франция и 79,8% в Австралия.

Степен на интернационализация

Най-показателна мярка за интернационализацията на дадена образователна система е съотношението между чуждестранните и местните студенти. Според данните през 2010 г. най-интернационализираната образователна система в ОИСР/Г-20 е тази в Люксембург, където 41,4% от студентите в страната са чуждестранни. Следващите позиции по този показател се заемат от Австралия (21,2%), Великобритания (16%), Австрия (15,4%), Швейцария (15,4%), и Нова Зеландия (14,2%).

Посочените страни са единствените членки на ОИСР, в които приемът на международни студенти надхвърля 10% от общия прием на студенти в съответната страна. На научноизследователско ниво международният прием надхвърля 20% от общия брой на студентите в Австралия (28,7%), Австрия (22,3%), Франция (42%), Канада (20,5% през 2008 г.), Дания (20,8%), Ирландия (27,1%), Люксембург (80,2%), Нова Зеландия (37,2%), Шве-

ция (24,2%), Швейцария (48,3%), Великобритания (41,7%) и САЩ (27,8%).

Изводи

Има множество фактори, които са двигател на съществуващото нарастване на студентската мобилност. Основният е огромното търсене на висше образование и невъзможността на много от развиващите се страни в света да отговорят на това търсене, особено що се отнася до високо качество на доставянето му. Голяма част от търсенето идва от силно повишените нива на завършване на начално и средно училище в страни, където напоследък бюджетните средства са концентрирани повече в тези нива, отколкото във висшето образование.

Други фактори произтичат от специфичната политика за нарастване на мобилността, като например програмата „Еразъм“ на ЕС или агресивните нови стипендиантски програми за обучение в чужбина на страни като Саудитска Арабия и Бразилия, които са предназначени за бързо увеличаване на националните квалифицирани специалисти в определени дисциплини.

Докато глобалната взаимосвързаност продължава да се увеличава, спадът на глобалния икономически растеж създава редица проблеми. Данните показват, че поради икономическата рецесия равнището на безработица в ОИСР нараства независимо от образователните постижения, но по-високите нива на образование причиняват по-малко безпокойство. През периода 2008-2010 г. безработицата нараства от 8,8% до 12,5% за тези, които нямат завършено средно образование и от 4,9% до 7,6% за завършилите средно образование. Завършилите висше об-

разование са защитени до известна степен от най-лошото влияние на рецесията с по-нисък ръст на безработицата - от 3,3% през 2008 г. до 4,7% през 2010 г. В същото време финансовите предимства, които предлага висшето образование, нарастват значително в сравнение с по-ниските нива на образование.

Тези статистически данни за заетостта обясняват увеличението ръст на чуждестранния прием в момент на строги икономии в много краища на света. Изправени пред безработица или значително равнище на непълна заетост, хората търсят възможност да преодолеят рецесията, като проявяват по-голяма активност по отношение на подобряване на своите умения. Когато тези възможности не съществуват у дома, студентите и техните семейства пресмятат, че скъпото обучение в чужбина си струва инвестицията, имайки предвид дългосрочния потенциал на пазара на труда.

От друга страна, държавите и институциите са гладни за притока на капитал и иновации, които квалифицираните студенти носят, поради което правят всичко възможно, за да ги привлекат, като прилагат конкретни и координирани усилия за увеличаване на чуждестранните студенти. Националната имиграционна политика също играе роля в тази насока. Докато някои национални политики, макар и рядко, ограничават студентския поток в определени страни, развиващата се тенденция е към създаване на стимули за чуждестранните студенти, независимо дали чрез по-лесни процедури за издаване на визи, по-широк достъп до пазара на труда, или възможности за следдипломно пребиваване.

Източник:

International Academic Mobility Continues to Grow Despite Economic Downturn – резюме на Education at a Glance 2012

<http://www.wes.org/ewenr/12sept/practical.htm>

М. Стоянова

МОБИЛНОСТТА В СИСТЕМАТА ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ ВЪВ ВЕЛИКОБРИТАНИЯ – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И БАРИЕРИ

Документът „Станете мобилни: интернационализация, мобилност и Европейското пространство за висше образование“, публикуван през 2012 г. с подкрепата на Британския съвет и Академията за висше образование, има за цел да предизвика дискусия за стратегиите за интернационализация на университетите във Великобритания и относително ниското ниво на участие в студентската мобилност на дейностите по програма „Еразъм“ като част от програмата „Учене през целия живот“. Документът има за цел също да обсъди пречките пред мобилността и да изтъкне предимствата, които по-голямото участие в мобилността допринася за опита на студентите, за институционалната репутация, за научните изследвания, за пригодността за заетост и за повишаване на културното разбиране.

Дефиниране на мобилността

Мобилността най-общо се определя като период на обучение или работа за поне един семестър в друга европейска страна като неразделна част от програмата за обучение във Великобритания. Съществува и виртуална мобилност, която се постига не чрез време, прекарано в чужбина, а чрез участие в мрежи, улеснени от технологии, и включва връзки към студенти и институции в чужбина. Третият вид мобилност включва участие в кратки учебни посещения, семинари или конференции, провеждани в продължение на няколко дни в чуждестранна институция за висше образование. За студентите, които не са в състояние да се възползват от пълна мобилност за един семестър, следва да има възможност за участие в другите видове мобилност.

ВИДОВЕ МОБИЛНОСТ

Програма „Еразъм“

Най-честият и най-организиран вид

мобилност е инициативата за обмен на студенти по програма „Еразъм“, която подкрепя над два милиона студенти от цяла Европа от 1987 г. досега. Участието на Великобритания традиционно е ниско в сравнение с други големи европейски страни като Франция, Германия и Испания. През последните години обаче се наблюдава нарастване на броя на студентите, които се обучават поне един семестър в чуждестранен университет, а мнозина избират да прекарат една пълна година в чужбина.

Предвидено е от 2014 г. програмата „Учене през целия живот“, преименувана в програма „Еразъм за всички“ да разширява възможностите за мобилност и едновременно с това да обхваща и лица не непременно във висшето образование, но в областта на заетостта. Въпреки че са налице опасения относно адекватността на финансирането и отпускането на гарантирани заеми за студенти магистърска степен, усилията за повишаване на мобилността на персонала и насърчаване на по-голяма обвързаност между университетите и бизнеса се разглеждат като положителни стъпки.

Програмата „Еразъм за всички“, подобно на вече установената програма „Еразъм Мундус“, разширява възможностите за мобилност извън ЕПВО и насърчава партньорствата с институциите за висше образование в други региони.

В доклад на Камарата на лордовете относно модернизацията на висшето образование в Европа се дава изключително положителна оценка за програма „Еразъм“ и се изтъква, че въпреки големия дисбаланс между входящата и изходящата мобилност чуждестранните студенти носят много ползи за британските университети.

Учебна практика

В рамките на програма „Еразъм“ се предлага един или два семестра учебна практи-

ка със сходни нива на финансиране. Положителен аспект на учебната практика е, че тя обикновено е за сметка на работодателя, като студентите получават възнаграждения, докато придобиват ценни умения и професионален опит в чужбина.

Обратната връзка от студенти, завърнали се от учебна практика (Еразъм практика) е изключително положителна, дори повече от тези, завърнали се от академичен обмен (Еразъм обучение). Посочва се, че този вид мобилност е много благоприятен по отношение на възможностите за работа след дипломирането.

Програмата „Еразъм за всички“ стимулира увеличаването на партньорствата между университетите и бизнеса и това би трябвало да спомага за повече системни и редовни споразумения, които могат да генерират възможности за финансиране на работни практики по програма „Еразъм“. С увеличаването на пригодността за заетост и на професионалния опит, практиките имат ключова роля в развитието на мобилността и възможностите за интернационализация.

Други възможности за обучение и работа в чужбина

Съществуват данни за нарастващо включване в краткосрочни визити с учебна цел в чужбина като задачи, свързани с проекти, участие в симпозиуми или колоквиуми, конференции и други дейности, произтичащи от съвместни инициативи между университети, които предлагат иновативни възможности за обучение на своите студенти.

Тези възможности могат да са свързани с изучаваната дисциплина или да са в напълно различни области, разширяващи обхвата и разнообразието на професионалния опит на студентите. Университетите трябва да поощряват създаването на партньорства за планиране на ръководени от студенти колоквиуми или конференции по въпроси от съвременен социално, икономическо или политическо значение като развитието, правата на човека, заетостта и гражданската отговорност.

Посещаването на тези семинари и колоквиуми е отличен начин да се подготвят студентите за участие в конференции на високо ниво в дадена научна област, където доминиращи участници са учени и утвърдени изследователи. Това дава практически опит за придобиване на умения, които могат да имат значение в бъдещата кариера и носят значителна добавена стойност по отношение на личното и професионалното развитие.

Мобилността, включваща краткосрочна учебна практика или професионален стаж, следва да се насърчава. Тези форми са по-практични за студентите, които не могат да се ангажират с пълн семестър в чужбина. Университети, които са тясно свързани с външни организации, индустрията и доброволческия сектор, както и правителствени и неправителствени организации, са в добра позиция за осигуряване на дългосрочни отношения, които да са от значителна полза за студентите, желаещи да разширят своя опит и да продължат обучението си след участието в конвенционалния курс „у дома“.

Учебните практики или професионалните стажове могат да се организират в рамките на семестъра или през тримесечния период на лятната ваканция. В условията, в които пригодността за заетост е важно измерение на придобитите умения, университетите трябва да се интересуват повече от придобития професионален опит от студентите през лятната ваканция и да осъществяват връзка с работодателите при официалното признаване на такъв опит, така че да е включен в официалния документ за завършено висше образование и в приложението към дипломата.

Мобилност на академичния състав

Създаването на Еразъм партньорства задължително включва пътувания на преподаватели за **договаряне на нови взаимоотношения** за определяне на рамката, в която мобилността на студентите може да се осъществи. Това е от съществено значение за гарантиране на качеството на придобития опит от студентите, но и поемане на

отговорност от преподавателите за насърчаване на обмена на студенти. Освен това периодичните посещения улесняват институционалните отношения. Мобилността на академичния състав се подкрепя от ЕК посредством националните агенции.

Друга полза от мобилността на академичния състав е възможността за **обмен на преподаватели** чрез организиране на модули, където те преподават като гост лектори, предлагайки разнообразие и нов или различен опит в модулното обучение, както и засилване на европейското измерение за студентите в техния университет. Тази възможност не се използва пълноценно, но тя предлага редица предимства, сред които е увеличаване на възможностите за преподавателите да популяризират идеите си за обучение в чужбина, където те са в състояние да споделят непосредствено опита на колежа или институцията, която потенциално мобилните студенти могат да посетят.

Други предимства са **професионалното развитие**, което тези посещения предоставят за преподавателите, и възможността за нови партньорства в съвместни научни и изследователски дейности, както и разширяването на познанията за системите и процедурите в другите части на ЕПВО.

Съществуват и финансирани от ЕК възможности за пълен обмен на академичния състав в рамките на един семестър, които могат да бъдат високо възнаграден период в професионалното развитие за преподавателите. Институционалната подкрепа за подобни инициативи дава значителен принос за това конкретно измерение на интернационализацията.

Друго измерение на мобилността на академичния състав и приноса му към интернационализацията се отнася до контекста на **международното образование**, където студенти от различни среди се събират в преобладаващо англоговореща среда или къ-

дето студенти от обща езикова и културна среда се обучават от преподавател от друга културна и езикова среда, често англоговореща. Преподавателите трябва да са квалифицирани межкултурни учаци, способни да отразяват **межкултурна учебна среда**. Изключително важно за университетите е да вземат предвид необходимостта от професионално развитие и обучение на академичния състав, за да бъде подготвен в тази връзка. Мобилността на академичния състав има жизненоважен принос за професионалното развитие и обучение както за преподаване в межкултурна среда у дома, така и за преподаване в чужбина. Мобилността на персонала трябва да бъде значителна част от институционалното и ведомственото планиране, за да се гарантира осигуряване на високо качество за многообразните международни и културни студентски випуски, независимо дали на собствен терен, или в чужбина.

Виртуалната мобилност (електронно обучение)

За някои преподаватели и студенти физическата мобилност не е възможна поради редица причини като финансови, семейни и други лични ангажименти или трудова заетост. Стратегиите за интернационализация обаче трябва да насърчават някои от ползите на физическата мобилност, дори където това не е практически осъществимо. С подходяща подготовка и планиране и с помощта на силни институционални връзки учебните курсове трябва да улесняват съвместните усилия за споделяне на преподаване и обучение чрез използване на технологии, включително уеб семинари и друг обмен на информация, изследователски задачи и съвместни проекти. Съвместни модули, партньорство и наставничество, използване на подкастове² и други подобни начинания могат да предоставят големи възможности за трансгранично взаимодействие.

² От англ. podcasts - подкастовете са аудио- или видеофайлове, достъпни за автоматично сваляне (download) от Интернет. Потребителите имат избор да ги слушат (гледат за видео) на компютъра или на плейър (MP3 player).

Както при всички форми на мобилност, основната бариера за създаването на устойчиви и дългосрочни инициативи е недостигът на време, натоварването и прекалено големият брой задачи в работата, които се считат за „нормални“ задължения. Насърчаването на по-висока степен на интернационализация във всичките ѝ видове изисква институциите да я определят като приоритет на стратегическо ниво с цел стимулиране на усилията в тази посока и възнаграждаване на постиженията. Освен това трябва да има добра система за комуникация, мониторинг, обратна връзка и преразглеждане на практиката за осигуряване на непрекъснато усъвършенстване.

БАРИЕРИ ПРЕД МОБИЛНОСТТА

Във Великобритания всяка година пристигат около 370 хил. чуждестранни студенти, докато само 33 хил. британски студенти се обучават в чужбина. Налице са основни и индивидуални бариери пред мобилността, които допринасят за този дисбаланс. Факторите, които влияят отрицателно на студентите да предприемат обучение или работа в чужбина, могат да се разделят в две категории: институционални бариери и такива, които отразяват лични обстоятелства.

Институционални бариери пред мобилността на студентите

Често обяснение за лошото усвояване на мобилността по програма „Еразъм“ е, че **степенната структура, периодът на обучение и разпределенията на семестрите** правят обучението в чужбина непрактично. Това често е свързано с **графиците за изпитване и оценяване**. Също така някои университети могат да настояват за **изискването да се вземат основни модули** у дома, за да се изпълнят **резултатите от програмата на обучение**. В проучване на Бри-

танския съвет през 2011 г. 42% от анкетираните посочват като причина за неучастие в мобилността липсата на време, което вероятно означава, че степенната структура не оставя възможност за предприемане на обучение в чужбина.

В някои британски университети организацията на академичната година е в учебни периоди, докато в континентална Европа и в ЕПВО академичната година е организирана в семестри. Поради липса на съвместимост в тази област обучението в чужбина може да бъде по-сложно, особено когато се засягат периодите на оценяване. Освен това някои британски институции определят изпитните сесии през месец май, което съвпада с втория семестър в чужбина по програма „Еразъм“.

За да бъдат преодолени тези проблеми, университетите трябва да преминат към **семестриална система** и/или да позволят много по-голяма **гъвкавост** при оценяването, признаването на оценката, получена в чужбина, или прилагането на други начини за оценяване и придобиване на кредити. Възможни алтернативни начини за придобиване на кредити включват самостоятелни учебни единици (ILUs)³, специални условия, работа по проекти или оценяване на компетентност по чужди езици. Алтернативите могат да предоставят равностоен брой кредити на тези, които студентите биха получили у дома. Липсата на гъвкавост в тази област може да бъде институционална или ведомствена, където департаментът държи на своите структури и измерения, като единствените, които могат да отговарят на собствените му строги стандарти. В този аргумент е възможен елемент на високомерие.

Бариери също може да има по отношение на **кредитите, съвместимостта на модулите, тяхното описание и резултатите от обучението**. В отделни случаи кре-

³ Валидирани (като част от учебната програма) и специални (извън учебната програма) модули, чието съдържание, метод на обучение и начин на оценяване се договарят между студента и преподавателите.

гитните и модулните рамки, които би трябвало да улесняват гъвкавостта и да правят това в случай на затруднения на студентите поради отсъствие или заболяване, в действителност се използват, за да се оспорва идеята за еквивалентност на модули, взети другаде. Това не само е пречка пред мобилността на студентите, но и коренно противоречи на същността на подхода на ЕПВО за трансфер на кредити.

Гъвкавостта на ниво Съвет по обучение трябва да е правило, за да се осигури максимална възможност за обучение в чужбина и трансфер на кредити. Ако институционалното партньорство се основава на доверие и взаимна отговорност за осигуряване на качеството и ако комуникационните канали са достъпни и ефективни, не би трябвало да има причина, която да възпрепятства обучение в чужбина или да затруднява пълното включване в програмата.

Ниската степен на участие в програмата за обмен „Еразъм“ често е следствие от **институционалната инерция и липсата на ангажираност**. Ефективното подпомагане на интернационализацията и повишаването на студентския опит изискват ресурси и постоянни усилия за реализирането на тези резултати. Без достатъчно воля и без ресурси няма да има напредък в усвояването на програмата, като студентите ще бъдат лишени от възможността да се възползват от мобилността.

Всяка от препоръчаните инициативи, пряко свързани с програма „Еразъм“ или ограничени до други усилия въз основа на партньорства, изискват както **финансови**, така и **човешки ресурси**. В условията на строги икономии това е особено голямо предизвикателство. Въпреки това от съществено значение за добрите образователни цели е университетите да гадат приоритет на мобилността и преоформяне на интернационализацията, което да включва пълна ангажираност към принципа за мобилност. Създаването на общоинституционална култура на мобилност изисква ангажиране на ре-

сурсите и даване на ясни приоритети на институционално, преподавателско и ведомствено ниво.

Най-радикалното, но и най-простото решение на практическите бариери относно кредитите, резултатите от обучението, еквивалентността, графиците на изпитните сесии и изискванията, както и периодите на обучение или семестри, е да се разработят **четиригодишни програми** с една пълна година обучение в чужбина. Това е едно отлично решение, което дава на студентите допълнителен избор. Годината в чужбина трябва да е наблюдавана, институционално поддържана и управлявана посредством резултатите от обучението, договорени чрез институционални партньорства, или вариант, който позволява да се ангажира работодателят в случай на учебна практика. И в двата случая годината трябва да носи кредити, които се записват в приложението към дипломата.

Университетите трябва да направят значителни стратегически и структурни усилия за развиване на култура на мобилност, с което могат да преодолеет посочените бариери. Единствено чрез поставяне на студентската мобилност като стратегически приоритет тя може да стане напълно институционализирана и широко достъпна.

Личните обстоятелства като бариери пред мобилността на студентите

Въпреки че рядко се посочва като причина за предприемане на обучение или работа в чужбина, **студентската неувереност**, със сигурност, е важен фактор. Студентите може да нямат доверие в себе си или предпочитат по-лесния вариант да останат на едно и също място и да се справят с нормалните задължения на програмата. Те не присъстват на информационните срещи, предназначени да предизвикат интерес към студентската мобилност, и не са запознати с възможностите за мобилност или в най-добрия случай имат смътна представа за тях. В та-

зи категория може да се включи и **липсата на увереност в езиковите способности** като един от най-важните фактори. В проучване на Британския съвет (2011 г.) слабите езикови умения са цитирани от 46% от анкетираните като главен демотивиращ фактор за обучение или практика в чужбина.

За отстраняването на тези пречки университетите трябва да организират дни на отворените врати и предварителна информация за курсовете, като възможностите за обучение в чужбина да са неразделна част от тези дейности. Следва да има на разположение висока степен на качествена информация, включително възможности за върнали се студенти да докладват за своя опит по програма „Еразъм“. Университетите трябва да изискват от своите международни офиси да си сътрудничат със Съюза на студентите в предоставянето на много повече информация, както и специални Еразъм събития за насърчаване на мобилността и ползите от нея. Университетите следва също да предоставят и подчертават възможността за **чуждоезиково обучение** като подготовка за обучение в чужбина или учебна практика.

В проучването на Британския съвет се установява, че много студенти не знаят, че обучението в чужбина често включва и обучение по английски език, така че може да има дефицит на информация за потенциално мобилните студенти.

За много студенти **приятелствата, връзката с роднините и грижите** за семейството са причина да не проявяват интерес към обучение в чужбина. До известна степен това се отразява на загрижеността на семейството относно пътуването на децата в чужбина, отсъствието за шест месеца в даден момент и попадането в може би коренно различна среда. На това разбира не трябва да се противодейства, като целият опит на университетите следва да се насочи към разкриването на допълнителни възможности и нови начини на мислене.

Различни изследвания подчертават **го-**

пълнителните финансови разходи като основна пречка за международния опит или обучение в чужбина. Изследването на Британския съвет определя това като най-често цитираната пречка заедно с липсата на чуждоезикови умения. Въпреки наличието на финансиране по програма „Еразъм“ и въпреки че учебната практика също е субсидирана и фактически често се състои от платена заетост, студентите възприемат обучението в чужбина като водещо до допълнителни разходи.

Една от трудностите е, че в самото начало може да има допълнителни разходи за транспорт, депозити за наем и разходи за настаняване. Това може би е една от причините, поради която участието в програмата „Еразъм“ клони повече към студентите от по-високи социално-икономически групи. Тези студенти са много по-запознати с пътуването в чужбина и дори може да са посещавали приемащите ги страни или градове със своите семейства.

Бюрократичните забавяния за своевременно получаване на Еразъм грантовете несъмнено повишава риска от финансов стрес около обучението в чужбина. Затова изпращащите университети и Националната агенция трябва да гарантират, че тези проблеми са сведени до минимум и че началната финансова подкрепа и прехвърлянето на заемите е своевременно и ефективно.

Сериозна бариера за някои студенти е заетостта им **на непълно работно време**, за да посрещат своите разходи, докато се обучават в университета. Те често не са склонни да напуснат работата си и се опасяват, че това работно място няма да бъде на разположение при завръщането им след един семестър обучение в чужбина.

Възможно средство за противодействие на тази пречка е институциите да развиват връзки, които могат да предоставят платени професионални стажове. Те могат да осигурят ценен професионален опит, както и доходи. Обучението в чужбина е малко вероятно да се съчетава с работа там, та-

ка че това е още една причина участието в „Еразъм“ да води до доходи за студентите.

Барieri пред мобилността на персонала

Барьерите пред мобилността на персонала могат да бъдат подобни на тези пред студентската мобилност. Институционалната инерция, липсата на подкрепа вътре в департаментите и нарушаването на собствения и на колегите режим на работа прави мобилността на персонала комплексно предизвикателство. Учените обикновено имат преподавателски, изследователски и административни отговорности, така че е трудно да се предвиди отрицателното влияние на престоja за един семестър в чужбина.

Краткосрочната мобилност за една седмица не трябва да е толкова трудна за поддържане, а синергичните ползи за отделното лице, департамента и институцията са значителни. Много от видовете мобилност, посочени по-горе, със сигурност изискват посещения на персонала при партньорите за създаване на структури, които адекватно да подпомагат мобилността на студентите и свързаните с нея проекти.

Необходимо е институциите да дават приоритет на мобилността на персонала и да я въграждат в професионалните планове за развитие и процедурите за оценяване, осигурявайки пълна ведомствена подкрепа. Вероятно единствено краткосрочната мобилност е практично предложение в повечето случаи.

По изключение, когато мобилността е дългосрочна, се предприема под формата на отпуск с научна цел. Това трябва да включва пълно освобождаване от нормалните ведом-

ствени отговорности, след това заинтересованото лице трябва да гарантира, че отпусъкът се осъществява в чужбина и следователно представлява международна мобилност.

Препоръки

В заключение се призовава за радикален и трансформиращ подход към интернационализацията, който да постави мобилността на студентите в центъра на институционалните стратегии за интернационализация. Това изисква основен и **стратегически ангажимент** за установяване на институционална **култура на мобилност**.

Университетите трябва да гарантират, че техните стратегии за интернационализация отразяват образователните ползи за всички студенти както във Великобритания, така и в чужбина. Насърчаването на мобилността на студентите и повишаването на нивото на участие в схемата „Еразъм“ трябва да бъдат стремеж за всички университети. Това следва да се включи в стратегията за европеизация, която е в рамките на по-широката стратегия за интернационализация. Европеизацията трябва да включва не само обучение в чужбина или професионален стаж, независимо дали по програма „Еразъм“, или не, но и насърчаване на европейското измерение и по-специално възможностите за изучаване на чужди езици. Очевидно това не трябва да се ограничава до европейските езици и докато този документ се фокусира главно върху „Еразъм“ и специалния статут на програмата в ЕПВО, естествено всяка мобилност извън Европа и изучаването на неевропейски езици следва да бъдат насърчавани като ценен принос за международното образование и образователния опит на студентите.

Източник:

Going Mobile: Internationalisation, mobility and the European Higher Education Area
http://www.britishcouncil.org/going_mobile_brochure_final_.pdf

Л. Рачева

ХАРАКТЕРИСТИКИ И ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА МОБИЛНОСТТА ПО ПРОГРАМА „ЕРАЗЪМ“ В ГЕРМАНИЯ

Програмата „Еразъм“ е без прецедент за мобилността на академичната общност с възможността за един по-дълъг период на обучение в чужбина. От студентите мобилността постепенно се разширява към преподавателите, административния персонал, стажантите; разработват се и по-малки инициативи за развитие на интернационализацията на висшето образование (интензивни програми, централни мерки).

Базата данни „Еразъм“ е несравнима по обхват и степен на диференциация и е в основата на научното изследване на мобилността на студентите, поведението и промените на участващите групи, както и на процеса на интернационализация. В този смисъл програмата „Еразъм“ оформя едно цяло професионално научно поколение.

На равнище висши училища, участващи в обмена, възникват, почти случайно и от прагматични потребности, общите критерии за съпоставимостта на получените резултати – кредитната система ECTS, както и принципите, които са в основата на Болонския процес: мобилност, структуриране, прозрачност, ориентация към резултатите.

По случай **25 години програма „Еразъм“** Германската служба за академичен обмен (DAAD), структурирана като Национална агенция за ЕС-сътрудничество във висшето образование, определя най-важните характеристики в развитието (1987 - 2012 г.), както и бъдещите тенденции на най-успешната програма за мобилност.

Характеристики

➤ Социални и културни аспекти

За Германия особено важно е **систематичното включване в „Еразъм“ на по-слабо представените групи** като хората с увреждания, семействата, а в последно време и мигрантите. **Германските студенти и**

преподаватели създават чрез „Еразъм“ дълбоки лични връзки и по този начин дефинират устойчиви пространствени, езикови и културни ориентации.

➤ Участие на германските висши училища

Броят на участващите германски висши училища първоначално се увеличава бързо, а по-късно равномерно, като през 1988 – 1989 г. се започва с 86, а през 1993 – 1994 г. те вече са 205. Към 2012 г. DAAD регистрира 320 участващи висши училища, като във всяко има специален координатор, отговорен за децентрализираното управление на програмата.

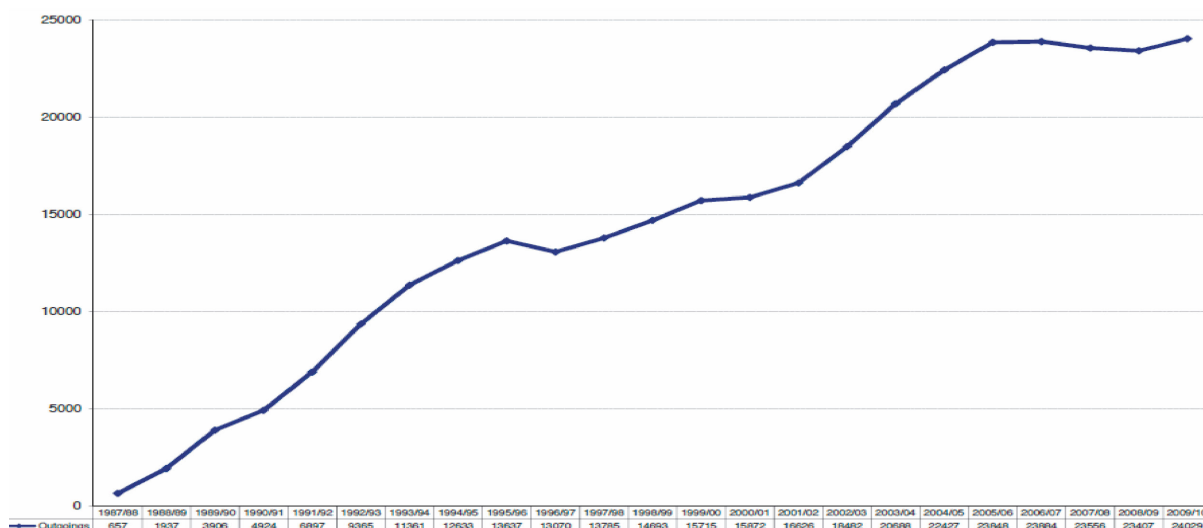
➤ Причини за популярността на програмата

Да прекарат един или два семестъра в Европа, без да се притесняват за записване или признаване – 657 германски студенти използват първоначално тази възможност, пет години по-късно (1992-1993 г.) те вече са 9365. С този темп на увеличение студентите, които прекарват период на обучение средно около шест месеца в ЕС, през учебната 2003-2004 година са над 20 хил., за да достигнат над 24 хил. през учебната 2009-2010 година.

➤ Подходящи образователно-квалификационни степени

„Еразъм“ не предвижда завършване на образователно-квалификационна степен (ОКС) в чужбина (degree mobility), а **насърчава престоя на студенти и стажанти** (краткосрочна мобилност (short term mobility)). Подходящи са всички ОКС, т.е. бакалавър, магистър и доктор, в съответствие с Болонския процес, както и завършилите с диплом и държавен изпит, включително всички други степени, издадени от акредитирани висши училища. През 2009–2010 г. половината от германските студенти имат престой в чужбина по време на бакалавърските програми

**Фигура 1. Мобилност (изходяща) на германските студенти
1987 - 1988 г. – 2009 - 2010 г.**

(следване и стаж), а под осем процента - по време на магистърската програма. Студентите от традиционните програми (диплом, държавен изпит, магистър) са 37%. Съобразно продължаващото преобразуване на програмите според изискванията на Болонския процес може да се очаква, че делът на студентите от бакалавърските и магистърските програми в „Еразъм“ ще се увеличава значително и в следващия период на финансиране от 2014 г.

➤ Организационни форми

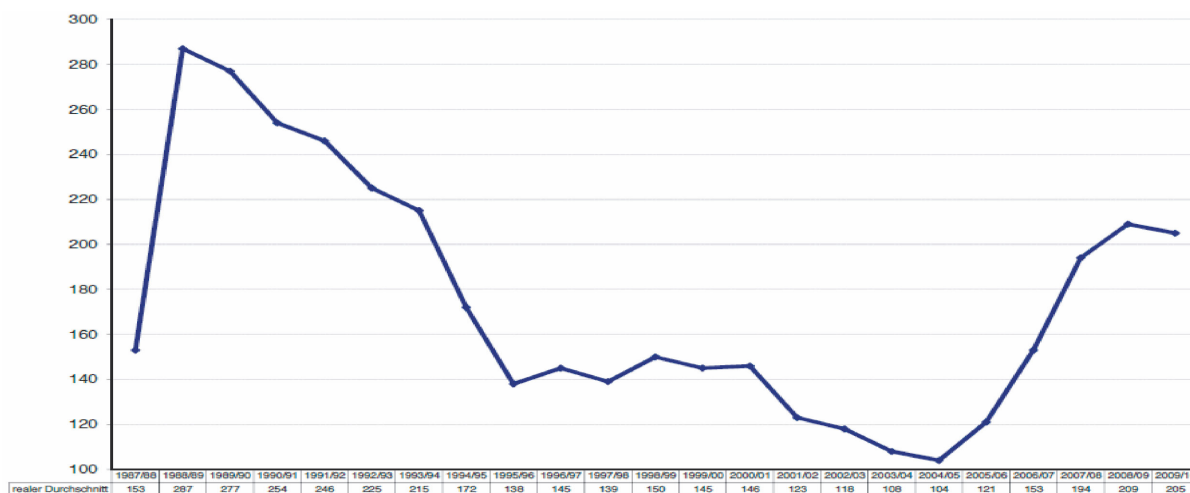
Границите на растежа вече са достигнати в съществуващата организационна форма; очаква се систематичното **въвежда-**

не в учебните планове на стабилизирани „прозорци“ на мобилност или дори **загължителен престой в чужбина** отново да повиши значително текущото ниво. Не на последно място по-нататъшното развитие е свързано и с формирането на наличния бюджет за участващите в програмата „Еразъм“ висши училища, който се изготвя и управлява от DAAD.

➤ Стипендии

Финансовата подкрепа за студентите под формата на една пълна месечна издръжка в чужбина е само една малка част от преимуществата на програмата. Максималната сума е достигната през 1988-1989 г. с

Фигура 2. Месечна стипендия в евро

Забележка: до 2001 г. в еко

287 евро. От 2007-2008 г. финансирането е средно 200 евро, което в сравнение със 104 евро за 2004-2005 г. представлява значително увеличение.

➤ **Предпочитани дестинации**

Проучване на **приемащите страни за германските студенти** показва, че **Испания** измества **Великобритания** от дългосрочното първо място. На стабилна популярност се радва **Франция**. Все по-предпочитани са скандинавските страни, но те засега изостават от водещите. Увеличава се и обменът с Полша, а напоследък и с Турция, закъдето заминават толкова студенти, колкото и за Дания. Като цяло броят на тези, които отиват към Централна и Източна Европа, е нисък.

➤ **Разпределение по специалности и пол**

Студентите от **икономическите науки** са общо над половината от всички Еразъм-студенти – те са повече от колегите си от **правните и социалните науки** още от началото. Високото участие на студентите от тези специалности е постоянно стабилно, както и това на жените. Въпреки че по-малко жени отколкото мъже са студенти в Германия, **жените са госта по-мобилни** - те са над 60%.

➤ **Практика/стаж**

Към студентската мобилност от 2007-2008 г. се включва и **практиката/стажът в чужбина**. Срокът е от 3 до 12 месеца, условията са сходни с тези на студентската мобилност с учебна цел, но финансовото обезпечение е по-добро. Стажовите са привлекателни най-вече за студентите от **инженерните специалности**, които са по-малко представени в програмата. Само през учебната 2009-2010 година са отчетени общо около 5000 заявки за стажове/практика в чужбина. Характерна особеност е тяхната форма на организация - **те се осъществяват с посредничеството както на висши училища, така и на консорциуми**, като в европейското пространство Германия има водещ

ща роля.

➤ **Мобилност на персонала**

Мобилността на персонала на висшите училища в програмата „Еразъм“ е, от една страна, мобилност за учебни цели – **те за преподаватели**, и от друга – за образование и допълнително обучение на всички **служители във висшите училища** (т. нар. програма „От портиера до президента“).

Мобилност на преподавателите

Мобилността на преподавателите е важен и често търсен компонент на програмата. Финансират се престои в университети партньори от пет дни до шест седмици, по-кратките престои са рядкост. Докато през учебната 1997-1998 година германските участници са 1180, то към 2012 г. са около 2850. Тези цифри са интересни, ако се сравняват с Европа - в същия период увеличението на престойте в чужбина е от около 7800 до около 29 000. Германия не върви в крак с това развитие, което може да се обясни с това, че тази мобилна линия на „Еразъм“ се използва предимно от средния ешелон в академичните среди. В хода на по-нататъшното развитие на кариерата си германските преподаватели и професори предпочитат да пътуват със средства от научни изследвания и външно финансиране, което може да се дължи и на по-добрите условия. Интересно е, че германските преподаватели предпочитат първо Полша, а след това – любимите страни на студентите – Франция и Испания. По пол разпределението е 70 на сто в полза на мъжете.

Мобилност на административния персонал

В тази категория персонал съотношението по пол е обратно на това при преподавателите - от мобилните служители само 30 на сто са мъже. Мобилността „от портиера до президента“ е въведена с настоящото поколение програми през учебната 2007-2008 година и се осъществява главно в

две форми – т.нар. седмици за обучение на персонала и наблюдение на работата, т.е. като сравнително посещение на подобна позиция в чужбина. Всяка година над 500 служители възприемат тази възможност за финансиране. В контекста на образователните стратегии за развитие на персонала, вкл. и в чужбина, може да се очаква значително развитие на тази мобилност през следващите години.

Тенденции в развитието и предложения на DAAD за следващото поколение програми (2014–2020 г.)

✓ Запазване на марката „Еразъм“ и отрасловата ѝ структура

Програмата „Еразъм“ за европейско сътрудничество и мобилност в областта на висшето образование е запазена марка в Европа и извън нея от 1987 г. и затова трябва да остане. Разделянето на Програмата „Учене през целия живот“ в четири сектора на образованието е доказано и дава възможност за ефективно, целенасочено и ориентирано към потребителя участие на институции и физически лица. Принципът на структуриране на образователните сектори следва да се запази и в бъдеще.

✓ Удвояване на бюджета на „Еразъм“

За укрепване на сътрудничеството в областта на висшето образование в Европа и за постигане на амбициозните цели за мобилност, формулирани от ЕК и европейските министри на образованието, ЕС и държавите членки трябва да имат смелостта, особено в условията на глобална финансова и икономическа криза, в бъдеще да осигурят за образование в бюджета на ЕС значително повече от един процент. DAAD предлага удвояване на общия бюджет за образование, в т.ч. и за „Еразъм“.

✓ По-голяма гъвкавост - по-малко бюрокрация

Досегашната програма „Учене през целия живот“ е пригодена в административ-

ната си част повече за нуждите на финансовия регламент, отколкото за потребителя. Високите административни разходи (особено за твърде много изпитване и контрол) трябва да се намалят и програмата да се основава на необходимите потребности.

Висшите училища не се нуждаят от по-подробни правила, а от по-голяма гъвкавост при прилагането им.

✓ Укрепване на децентрализираното управление на програмата

Децентрализираното управление от националните агенции е доказано и успешно. Така най-добре се достигат и застъпват съответните целеви групи. DAAD е убедена в принципа и успеха на децентрализираното управление на програмата и предлага по-нататъшното му разширяване.

✓ Разширяване на обхвата на съществуващата програма „Еразъм“

Досега „Еразъм“ е програма за висшите училища от 33 европейски страни, включително държавите членки на ЕС. Програмата остава също така и важен инструмент за насърчаване на висшето образование, сътрудничеството и мобилността в рамките на ЕПВО. Следващото поколение програми „Еразъм“ трябва да се отвори най-малкото и за 47-те страни, участващи в Болонския процес. Освен това, като работи с избрани страни по света, програмата може да допринесе и за една все по-силна глобална мрежа на висшите училища, както и за увеличението търсене на всички, използвали за обучението си „Еразъм“.

✓ Модернизиране и съвместимост с Болонския процес

От 1987 г. „Еразъм“ се променя малко от гледна точка на своите дейности и начини на финансиране, поради което се нуждае от модернизиране или адаптиране към новите условия. Бъдещата програма трябва да отговори с подходящи предложения, например насърчаване на разработването на дипломни работи в чужбина, по-активно посредничество за стаж от страна на висшите учили-

ща и консорциумите, както и насърчаване на по-интензивни програми на престой за практика в периода между бакалавърската и бъдещата магистърска степен. Освен това програмата трябва да е гъвкава, за да отговори на бъдещите потребности от студентска мобилност (например загочните студенти) и да се насърчават повече престойта с проучвателна цел на студентите.

✓ **Засилване на сътрудничеството между университета и икономиката**

Досегашното участие на икономиката в „Еразъм“ е твърде ниско. Сътрудничеството между висшите училища, респективно консорциумите, и икономиката може да се засили например с помощта на структурна подкрепа на регионални и тематични мрежи в областта на продължаващото обучение и насъщаването на стажанти. Чрез възможността висшите училища и консорциумите да посредничат за чуждестранни стажанти в регионалната икономика, сътрудничеството в мрежите се укрепва още повече.

✓ **Мобилизация на посредниците**

Според DAAD по-нататъшното укрепване и подобряване на международното сътрудничество в областта на висшето образование и мобилност в рамките на „Еразъм“ може да се постигне само ако преподавателите и служителите във висшето училище, както и самите студенти, се интегрират в програмата и допринасят още повече за организацията ѝ, като така печелят нови съмишленици.

✓ **По-голямо насърчаване на мобилността на докторантите**

Важен елемент от глобалната конкурентноспособност на Европа е обучението и насърчаването на млади учени. Подпомагането на докторантите играе важна роля. Поради това в бъдещата програма „Еразъм“ следва да се засили и подобри мобилността на докторантите, като се обвърже с професионалните постижения на кандидата. По този начин хоризонталната програма „Еразъм“, основана на широкото подпомагане, се явява елемент от насърчаването на високи постижения.

✓ **По-добро качество на мобилността**

Дискусиите в контекста на реформите от Болоня, Зелената книга за мобилност на ЕК и не на последно място оценките на програмата предполагат, че в бъдеще повече трябва да се наблегне на качеството на мобилността. Това се отнася за цялостния процес на подготовка и престой на студентите в чужбина. За подобряване на езиковите умения DAAD предлага ЕС да предостави повече средства за езиковата подготовка на студентите, вкл. и чрез насърчаване на масово използваните езици в ЕС (например немски). Освен това ЕС трябва да насърчи структурно многостранните Еразъм-мрежи от висши училища, в които всички участващи да се задължават с кодекс за поведение да спазват минималните стандарти за качество на езиковата подготовка, наставничеството и признаването. Подобни мрежи могат да изградят и механизми за сътрудничество между висшите училища и бизнеса, респективно консорциумите и фирмите.

Източник:

„Mit ERASMUS im Ausland lernen und lehren (1987 – 2012)“

https://eu.daad.de/medien/eu/publikationen/erasmus/25_jahre_erasmus_jubilaum.pdf

Л. Дърмонова

АСПЕКТИ НА СЪВМЕСТНОТО ОБУЧЕНИЕ В ПОЛСКИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ

Съвместното обучение, провеждано от няколко университета, вкл. институции от различни държави, е форма на образование, която по-добре, по-пълно и по-ефективно отговаря на нуждите на много бързо променящия се свят. Логично и разумно проектираната програма за съвместно следване е уникална и изключителна - само този факт е достатъчен, за да се отговори на въпроса защо си струва да се участва в такава програма за обучение.

Това обаче не е единственото преимущество от съвместното обучение. Съвместните програми са много ефективна форма за интернационализация на образованието, тъй като техният замисъл и конструкция изискват мобилност на студентите и преподавателите. А след като мобилността на студентите и преподавателите е задължителна, т.е. вградена в програмата, изчезват някои логистични проблеми, свързани с нейната подготовка. Изчезват също постоянните проблеми, свързани с признаването на резултатите от обучението според изискванията на собствения университет.

Съвместното обучение също е привлекателна форма на обучение за студентите, защото запознава с методите на преподаване, използвани от преподаватели от различни страни, и процеса на обучението в различни държави в международна група от студенти, което, на свой ред, дава възможност за общуване с различни езици, култури, обичаи. Освен образование на високо ниво съвместното обучение позволява да се усвоят много от т.нар. меки умения, високо ценени днес от работодателите, особено от тези, които действат в световен мащаб.

Всеки университет, претендиращ да се превърне в световен университет, трябва да предлага съвместни програми за обучение, по-специално в академични дисциплини, за които глобализацията изисква тяхното интернационализиране.

Въз основа на опита на полските университети, участващи в програмата „Еразъм Мундус“, е разработено “Ръководство за администратора на съвместните програми”, в което важно място е отделено на изготвянето и прилагането на съвместна програма за обучение, наблюдението и усъвършенстването на съвместното обучение.

Изготвяне на съвместна програма за обучение

Идеята за съвместни програми най-често се ражда в кулоарите на научни конференции и неформални срещи, обикновено между институциите, които вече имат опит в съвместното сътрудничество. Преходът към изпълнението ѝ обаче изисква няколко месеца и многобройни срещи между членовете на потенциалното обединение. От решаващо значение е да се изясни какво е необходимо за откриването на такава програма. Това налага един вид внимателно проучване: анализ на опита и специализацията на всеки университет, каква съставна част от знания и услуги може да предоставя всеки от партньорите. От голямо значение е съпоставянето на организационните възможности на отделните университети, по-специално колко студенти могат да бъдат приети и дали университетът може да разшири преподаваните предмети и дори да открие нови направления на обучение (т.е. дали разполага с необходимите кадри). Нуждите на университета са едната страна на монетата. Няма смисъл да се създава съвместно обучение, без да се анализират уменията, от които ще се нуждае пазарът на труда в рамките на няколко години, и то не само местният, но и европейският.

Едва след оценка на възможностите на евентуалните партньори може да се премине към преговори за подробно определяне на целите и програмата на обучение. Полските университети трябва на този етап да обър-

нат специално внимание на въпроса за охарактеризиране на квалификацията, придобита от завършилите студенти.

Следващата стъпка е да се установи разделението на труда вътре в консорциума, с други думи организационните програмни въпроси, за които са отговорни отделните университети и които са отразени в „Ръководство за администратора за съвместно обучение“. На този етап могат да се появят трудни въпроси, като правомощията на отделните центрове могат да се припокриват или те да се стремят да вземат едни и същи области на обучение. Също така са възможни спорове относно определянето кой университет да стане седалище на консорциума. Преговорите трябва да се водят много внимателно, като се има предвид специализацията на собствения университет и неговата възможност да изпълнява задълженията си. С повишено внимание трябва да се подхожда особено към навлизане в напълно нови области на обучение, защото дори и ако има намерение за използване на външни лектори, остава отворен въпросът за качеството на организираните занятия. Курс, провеждан под формата на аутсорсинг, с честа смяна на водещите лица, може да стане най-слабото звено в офертата на университета и това би се отразило на позицията му в консорциума.

Направените съгласувания представляват основа за проектиране на интегралната част от програмата: пътеките на студентската мобилност. Отново могат да се появят трудни въпроси. Един от тях е разпределянето на финансовата тежест, в случай че са общи разходите за защита на магистърски тези и онлайн платформи за провеждане на съвместна програма. Последната точка е да се определи как консорциумът ще издава дипломи. Полското законодателство допуска възможността за издаване на съвместни дипломи, но все още това не е лесна процедура.

Заслужава да се отбележат два други въпроса. Първо, всички съгласувания трябва да се включат в споразумението за учредяване на консорциум, което е подписано от за-

конните представители на университета - обикновено ректорите. Второ, програмата за обучение трябва да е включена като приложение към споразумението. Необходимо е обаче да има известна гъвкавост, тъй като университетите почти всяка година коригират и модифицират своите програми.

Ето защо по-добра идея от фиксиран списък на преподаваните предмети е структура, която се основава на модули (например 3 за семестър, всеки по 10 ECTS) и която позволява известна гъвкавост.

Реализиране на съвместна програма за обучение

Комуникация със студента

Съвместен подбор на студенти. Методи и начини за набиране на студенти от разстояние

Програмите, изпълнявани от консорциуми, са много популярни сред кандидатите за обучение. Шансът допълнително се увеличава от подкрепа чрез външен капитал: програмата „Еразъм Мундус“ през последните години е марка и гаранция за висококачествено обучение, което със сигурност улеснява набирането на студенти.

Най-традиционните методи за привличане на студенти е набирането чрез агенция, с която консорциумът е подписал съответни договори, както и участието в образователни изложения. Подходът за използване на агенции обаче носи със себе си определени предизвикателства. Първо, трябва да се определят критериите за оценка на тяхната ефективност: най-сигурният е показателят за броя на студентите, които агентът е осигурил и които, по-важно, университетът ще приеме. Второ, следва по-скоро да се избегне клаузата за изключителни права на агенцията за определени национални пазари. Трето, непрекъснато да се следи дейността на агенцията и да се разглежда структурата на възнаграждението за посредническата дейност. Понякога причината за слабото набиране може да е малко изненадваща,

например ниската такса за обучение, която теоретично привлича студенти, може да доведе до неголяма активност на агента, чиято комисиона се изчислява в проценти, от което следва, че той би предпочел да даде предимство на по-скъпите програми.

Сътрудничество с агенция за набиране може да бъде установено по различни начини. Най-често, ако университетите са големи и имат справочник на специалностите, преведен на няколко езика, агентите сами се обръщат към тях. Доколкото е възможно, си заслужава да се използват проверени контакти с други партньорски институции. Винаги има възможност да се търсят агенции за партньори чрез посолството или чрез участие в образователни изложения.

Друг метод за набиране на студенти се основава на присъствие в интернет. В известен смисъл той изисква ангажиране на агенти в рамките на консорциума - това е лицето, което отговаря за интернет сайта на програмата, създаването на профили на програмата в социалните мрежи, както и за маркетинговите кампании. В случая с полските университети много полезни са инициативите, предприети от министерството и самоуправляващи се институции в цялата страна като например Ready, Study, Go! Poland, Study in Krakow czy Akademicki Poznan. Могат да са полезни и дейностите, извършвани от неправителствени организации, като например Study in Poland. Третият метод, най-сложният, но доста ефективен, е дагеният консорциум да набира студенти чрез партньорски университети, които могат да се подпомагат чрез някои определени форми на сътрудничество като например обмен на студенти и преподаватели, общи изследователски проекти, конференции и др. Съществува мнение, че този метод е най-добрият, тъй като осигурява не само директен достъп до кандидатите, но също така гарантира, че техните заявления за кандидатстване ще съответстват на качеството.

Процедурата по набиране трябва да се опира на ясни формални и съществени кри-

терии (най-добре да се опишат в договора за консорциум). Най-често срещаните са: мотивационно писмо, получено до този момент оценки от обучение (диплома), реализирани проекти, познаване на езика на обучение, социална работа и бизнес.

Понякога в процеса на набиране има значение географският фактор, който налага лимит за кандидати от определени региони. Друг път роля играят критериите за пол или социалните критерии. Използването на всички тези критерии, въпреки че тяхното използване е оправдано, противоречи на принципа за подбор на най-добрите кандидатури. Тази дилема университетските консорциуми трябва да решават сами.

За успеха на подбора могат да допринесат различни допълнителни стимули, като например много ефективен метод е да се посочи броят на стипендиантите, за което трябва да се кандидатства по-рано (напр. приемането на заявления завършва шест месеца преди началото на обучението). Много кандидати, които не получават стипендии, по-късно решават да се насочат към платено обучение. Може също така да се въведе набор от инструменти, които дават възможност за намаляване на таксите например за тези студенти, които през първия семестър са получили отлични оценки.

Процедурата по набирането изисква ясно разпределение на задачите в консорциума. Няколко точки, които подобряват организацията, заслужават специално внимание. *Първо*, заявлението следва да може да се изпраща на координиращия орган, а не на всички партньори в консорциума. *Второ*, предварителен анализ на молбата и документите следва да се прави от административния персонал на координиращия орган. На този етап може да се направи първият подбор въз основа на мотивационните писма и дипломите. *Трето*, консорциумът трябва да създаде комисия за подбор, състояща се от представители на всички университети, която да извърши окончателния подбор на кандидатите. На практика това означава, че между университетите се разпространява списък с кандидатите, като партньорите показват сво-

ите предпочитания. Ако е необходимо се провежда интервю с кандидатите чрез инструменти като например Skype, Google Handouts или други комуникационни платформи.

Договор със студента, определящ взаимните права и задължения

Договорът със студента сключва координиращият орган от името на консорциума. Подписването от студента се извършва преди започване на обучението, а след това се подписва от ректора.

Договорът със студента трябва да включва:

- преамбюл, в който накратко е описана програмата;
- описание на задълженията на студента, по-специално условията за явяване на изпити;
- задължение на консорциума е осигуряване на условия за реализиране на обучението - програма и грижи на координатора за всеки университет;
- условия за плащане на таксите за обучение;
- условия за получаване на стипендия и нейното прекратяване;
- основание за застраховка;
- условия за участие в допълнителни проекти в консорциума, които не са пряко включени в програмата като летни училища и конференции. Тази точка трябва да включва и информация за потенциалните задължения на студента (напр. допълнително заплащане);
- точно определяне дали студентът трябва да поеме допълнителни разходи, в случай че не завърши обучението си в предвидения срок;
- информация, че редът за протичане на учебната година и подробните правила за изпитите се определят индивидуално от всеки един от университетите на консорциума;
- подробна информация (в таблици) за степените на обучение и тяхното преобразуване между различните национални системи;

- правила за определяне на окончателните оценки на обучение.

Грижа за студента от момента на приемането му до получаването на диплома

За протичане на основните програми от жизненоважно значение е добрият контакт на координатора със студентите. През първия период, от подаване на заявлението до пристигането в университета, се разменят писма по електронната поща и обикновено се изясняват десетки въпроси за програмата, настаняването, цените и др. Много полезно е разработването на справочник (добър пример е Jungle Book на Вроцлавския университет), който да съдържа важна информация не само за следването, но и за всекидневния живот. Информацията може да се намери на интернет страницата. При разработването на такъв справочник си струва да се ангажират местните студенти. Липсата на добър контакт с университета на този етап може да доведе до изтегляне на заявленията. Преди пристигането на студентите си заслужава също да се организира, желателно чрез бюро за международно сътрудничество на университета, група от доброволци, които да посрещат студентите на летището и да ги придружават през първите дни. Много е важна помощта при тяхното настаняване. Проблем няма, ако студентът кандидатства за място в студентско общежитие. За останалите студенти също е намерено решение, като им се осигурява място в студентско общежитие през септември, за да могат спокойно да си намерят квартира сами. Може също така да се сътрудничи с посредническа агенция, която помага на студентите да си намерят жилище.

Около 2-3 седмици преди началото на учебната година е необходимо да се организират систематични срещи със студентите и т.нар. въвеждащи дни. Този вид услуги обикновено се координират централно от университета, но заслужава да се обмисли дали да не се добавят към тях някои точки,

важни за студентите, по-специално получаване на допълнителна подкрепа, докато се уреждат документите: студентска карта за самоличност, документи за пребиваване, застраховка, превод на документи. На този етап е важно да се организира настояителство за студентите от институцията, в която програмата се изпълнява. Университетите често организират различни социални събития за интегриране, а освен това могат да подпомогнат студентите за уреждане на формалностите. Следва да се добави, че студентите се нуждаят от интензивна подкрепа и за около 4-6 седмици след началото на учебната година. Трябва също да се вземе предвид, че някои от тях пристигат по-късно. Това може да се дължи на факта, че едва през октомври те завършват обучението си в родната страна.

Първите два месеца са от решаващо значение за атмосферата сред студентите и техните нагласи към програмата. На този период си струва да се посвети особено внимание, защото после много проблеми по-лесно могат да се решават. Той също така позволява да се определят някои процедури, които впоследствие са изключително трудни за внедряване, тъй като студентите вече са си създали други навици. Ако този етап завърши успешно, през следващите месеци ще са достатъчни само определените часове за консултации със студентите.

Грижата за студента очевидно е задължение на консорциума. Обхватът и стандартът на предлаганите услуги трябва да са едни и същи във всички университети на консорциума. Една добра възможност за тяхното сравняване могат да са зимните и летните школи, организирани в рамките на консорциума. Те са наистина чудесна платформа за обмен на информация между студентите и по този начин се улеснява функционирането на пътеките за мобилност. Зимните школи могат да се организират в края на първия семестър и да включват всички първокурсници. Те ще имат възможност да се запознаят и да обменят мнения относно качеството на програмата и услугите в отделните университети на консорциума. По

време на летните школи, организирани в края на втория семестър, обменът на информация обикновено е много по-ефективен. Студентите обменят помежду си например адреси, места за покупка, информация за пътуване до университета и т.н. Това в значителна степен намалява обема на работата на координаторите.

Документация за пътя на обучение на студента

Централната институция, документираща пътя на студентската мобилност, е основният координиращ орган. Освен това всяка партньорска институция води собствена документация с оглед бъдещото издаване на дипломи в съответствие с националните закони и действащите в страната принципи. Важно е по какъв начин университетите взаимно да информират за напредъка на студента. Като цяло в края на един семестър или една година в първия университет се изготвя справка с всички оценки, която след това се изпраща на координиращия орган. Ако е необходимо, тя се препраща на университета, където студентът продължава програмата. Окончателната документация за успеха на студентите е приложение към дипломата с точни данни за протичане на обучението.

Организация на изпитите в сътрудничество с партньори

Основният принцип на консорциума е взаимното признаване на изпитите. Това означава, че университетите не са длъжни да формулират допълнителни изисквания към партньорските центрове. Този принцип обикновено съвсем ясно е посочен в договора. Проблемите са свързани с други въпроси, по-специално с координацията на началото и края на семестъра и на сроковете за предаване на дисертацията и нейната евентуална защита. Различията в организиране на учебната година могат да са проблем при определяне на сроковете за летните и зимните училища. Големи трудности възникват вклю-

чително и поради различните правила, свързани със защитата на дипломните работи. В някои държави защита може да има в края на последния семестър, в други е условие за зачитане на семестъра. Ако консорциумът съгласува например обща дата за предаване на магистърската теза, то рискува конфликт с националните разпоредби. Въпреки това си струва да се вземе такова решение, защото в противен случай съгласуването на издаване на дипломи ще бъде много затруднено.

Сътрудничеството между партньорите в консорциума изисква също да се изготви прецизна система за конвертиране на оценките в отделните университети, когато те използват различни скали за оценяване. Липсата на ясни правила подбужда често студентите да оспорват крайната оценка. Друг проблем е определяне на принципи за признаване на дипломния изпит, предаване на работата и осигуряване на една или две рецензии. В договора за създаване на консорциум трябва да се уточни въз основа на какви принципи университетите организират дипломни изпити. Най-простият начин е да се приеме безусловно признаване на изпитите, т.е. начините на изпитване на партниращите университети. Има обаче някои други решения, вкл. скъп вариант за организиране на външна защита, което е свързано с необходимостта организаторите и рецензентите да пътуват. Всеобщият достъп до онлайн платформи обаче

позволява да се организира този процес онлайн с по-ниски разходи.

Наблюдение и усъвършенстване на съвместното обучение

Оценяването на качеството на учебната програма изисква създаване на ефективна система за комуникация и обмен на информация между партньорските университети. Затова са нужни поредица от срещи на координаторите - идеални възможности дават летните и зимните училища, когато се обсъждат различни въпроси, свързани с цялата програма, както и нейното осъществяване в различните университети на консорциума, а след това те се срещат с всички координатори и им предават направените забележки.

При наблюдението на качеството на съвместните програми роля могат да играят външни партньори: фирми, неправителствени организации, а дори и обществени институции. Обикновено те са доволни да се установи сътрудничество с международните академични консорциуми и са склонни да организират съвместни предприятия. Те са отличен източник на информация за тенденциите на пазара на труда и във връзка с това може също така да им се възложи да наблюдават учебната програма от гледна точка за възможността за трудова заетост на абсолвентите.

Източник:

Poradnik administratora wspólnych studiów

http://www.mundus.org.pl/sites/mundus.org.pl/files/PORADNIK_0.pdf

Н. Колева

ПРИЗНАВАНЕТО НА ПРИДОБИТО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ПЕРИОДИ НА ОБУЧЕНИЕ – ВАЖЕН ФАКТОР ЗА РАЗШИРЯВАНЕ НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯТА И МОБИЛНОСТТА

Ваня Грашкина

Национален център за информация и документация

Сред посочените основни цели в Комюникето от Министерската конференция, проведена през месец април в Букурещ⁴, са: осигуряване на качествено висше образование за всички, увеличаване заетостта на завършилите и повишаване нивата на мобилност като средство за по-добро обучение. Мобилността с учебна цел се разглежда като ключов фактор за гарантиране на качеството на висшето образование, увеличаване на заетостта на студентите и разширяване на трансграничното сътрудничество в рамките на ЕПВО и извън него.

В одобрената стратегия към Комюникето „Мобилност за по-добро обучение“⁵ се определят основните действия за постигане на крайната цел – поне 20% от завършващите студенти да са участвали във форми на мобилност. Тези действия се базират на основните резултати от проучванията и изводите, публикувани в Доклада за развитието на ЕПВО през 2012 г.⁶ Налице е сериозен дисбаланс във входящата и изходяща мобилност в повечето страни членки на ЕС. В голяма група от държави, сред които е и България, се наблюдава много висока изходяща мобилност както за периоди на обучение по програмата „Еразъм“, така и за придобиване на ОКС в друга държава. Същевременно входящата мобилност е значително по-ниска. Тези държави са характеризирани като страни с „ограничени системи“. Немалка е и групата на държавите, които имат ниска изходяща и ниска входяща мобилност, определени в доклада като „затворени системи“.

Последната група страни, които са с „отворени системи“ и имат висока изходяща и входяща мобилност, са твърде малко /Федерална република Германия, Швейцария и Австрия/.

Първата мярка, която се препоръчва в стратегията е приемането на национални стратегии за интернационализация и мобилност или прилагането на политики с конкретни и измерими цели. Доразвити са целите по отношение на мобилността, формулирани в Комюникето от Министерската конференция в Льовен /2009/. Те са в три направления: реализация на физическа мобилност в 3-те цикъла на Болонския процес; придобиване на 15 кредита или провеждане на най-малко три месеца обучение /кредитна мобилност/; придобиване на ОКС в друг университет. Предвижда се създаването и проследяването на нови статистически показатели и индикатори за измерване на мобилността: за мобилността извън ЕПВО по отношение на придобитите кредити и степени; за различните форми на мобилност; мобилността на млади учени и друг академичен персонал, за социалните измерения на мобилността. Постигането на отвореност на системите за висше образование и по-добре балансирана мобилност в ЕПВО е възможно чрез осъществяване на съвместни образователни програми, многоезични летни училища и регионални форми на сътрудничество. Специално внимание се отделя на засилването и балансирането на мобилността със страните извън ЕПВО. За целта се препоръчва по-

⁴ Да използваме потенциала си по най-добрия възможен начин: Консолидиране на Европейското пространство за висше образование: Букурещко комюнике http://www.minedu.government.bg/opencms/export/sites/mon/top_menu/higher/info/2012_Bucharest-komjunike_bg.pdf

⁵ Mobility for Better Learning : Mobility strategy 2020 for the European Higher Education Area (EHEA) [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Mobility_Strategy_DRAFT%20FOR%20ADOPTION.pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Mobility_Strategy_DRAFT%20FOR%20ADOPTION.pdf)

⁶ The EHEA in 2012: Bologna Process Implementation Report http://files.eurashe.eu/wp-content/uploads/2011/10/RAUHVARGERS_ACR0511_pres_EURASHE22.pdf?918048

активно сътрудничество с трети страни и използване на подходящи средства за мотивация на повече студенти и млади учени от държави членки на ЕС да се обучават и практикуват като изследователи в тези страни. Същевременно, за да станат европейските университети предпочитани за студентите, младите изследователи, преподавателите и административния персонал от трети страни, е необходимо да се разработят нови атрактивни и конкурентни програми и да се въведат разнообразни стимули за мобилност в ЕПВО.

Съществена роля за постигане на целите на Стратегията ще имат мерките за преодоляване на съществуващите пречки за разширяване на мобилността. Като особено важна мярка се разглежда увеличаването на средствата за мобилност - грантове, заети и стипендии, както и подобряването на информираността за възможностите за използването им на национално равнище. Осигуряването на адекватно финансиране на мобилността е възможно чрез национални, регионални и частни източници, както и съфинансиране от изпращащите или приемащите университети.

Образователните институции имат редица нови отговорности. Необходимо е да работят за увеличаване на качеството и релевантността на периодите на мобилност чрез високи академични стандарти; да постигнат подобряване на лингвистичната и интеркултурна компетентност на студентите и академичния състав. Според проучванията като основни мотиви за участие в програми за мобилност студентите посочват високото качество на програмите и авторитета на избраното висше училище. Специално внимание е необходимо да се отдели на слабо представените в мобилността групи, които се нуждаят от адекватни на потребностите им услуги /хора с увреждания, социално слаби и др./. Целенасочено и системно трябва да се работи за подобряване на езиковата подготовка на студентите и академичния състав. Друга важна препоръка за облекчаване на мобилността е ограничаването до минимум на държавната регула-

ция по отношение на програмите за обучение. На висшите училища се препоръчва да разработят стратегии за интернационализация и насърчаване на мобилността в съответствие с техния профил, които да обхващат студентите, младите изследователи, академичния състав и административния персонал, пряко ангажиран с организацията на учебния процес.

Повишаването на компетентността на персонала, който извършва признаването на завършени степени и периоди на обучение, избора на програми и подготовката на споразуменията са важен фактор за развитието на мобилността.

Според Комюникето от Букурещ справедливото признаване на академични и професионални квалификации е в основата на Европейското пространство за висше образование. Признаването носи директна полза по отношение на академичната мобилност на студентите, подобрява шансовете за професионална мобилност на завършилите и представлява точен измерител на степента на постигнатата съпоставимост и доверие. За целта националните законодателства трябва да бъдат съгласувани с Лисабонската конвенция по признаване. Това е основният международен правен документ, на който се основава признаването на квалификации за висше образование в държавите от Европейския регион. Конвенцията хармонизира принципите, критериите и практиките на академично признаване и по този начин гарантира еднаквото третиране на притежателите на дипломи за висше образование и осигурява единна база за международната студентска мобилност в ЕПВО. Сред основните принципи на признаването са: правото на гражданите на честно признаване във всяка страна, без каквито и възможности за дискриминация по етнически, религиозни и други белези.

Всяка страна трябва да гарантира, че процедурите и критериите, използвани при оценяването и признаването, са прозрачни, последователни и надеждни. Решенията се взимат на базата на необходимата информация, която трябва да бъде осигурена от

заявителите, но и от институциите, предоставящи висше образование. Необходимо е определянето на срок за произнасяне на решенията от компетентните органи, като той тече от момента на подаването на цялата необходима информация. Препоръчителният срок е до четири месеца. Заявителите трябва да имат право на обжалване на решението на органа по признаване, както и да имат право на признаване на по-късен етап. Отказ за признаване се допуска само в случаите, когато се докаже съществено различие между ОКС, за която се търси признаване, и съответстващата ОКС в страната, в която се търси признаване.

Нагрупаните след приемането на Лисабонската конвенция успешни практики по академично признаване в държавите от Европейския регион са кодифицирани и обобщени в съпътстващите я документи: Препоръки за критериите и процедурите за оценяване на чуждестранни квалификации (Recommendation on Criteria and Procedures for Assessment of Foreign Qualifications), приети от Комитета на Лисабонската конвенция на 6 юни 2001 г. в Рига с последни актуализации от годишната среща на мрежите ЕНИК/НАРИК в Севр през 2010 г. Тези критерии и препоръки са обобщени в 43 параграфа и са задължителни за всички компетентни органи по оценяване и признаване в държавите, ратифицирали Конвенцията.

Още Берлинското комюнике от 2003 г. задължава страните, участващи в Болонския процес да ратифицират Конвенцията и да прилагат принципите ѝ в националните си практики като важно средство за изграждане на ЕПВО. През 2005 г. на срещата в Берген министрите на образованието констатираха, че решението от 2003 г. е изпълнено в значителна степен, но отчитат, че основно предизвикателство е начинът по който тя се прилага на практика в отделните страни. Комюникето от Берген предвижда до следващата министерска среща всяка страна да подготви национални планове за

действие с конкретни мерки за подобряване качеството на процесите на академично признаване.

В Лондонското комюнике се констатира значителен прогрес в прилагането на Лисабонската конвенция, като е поставена задачата съществуващото разнообразие в националните и институционални подходи за академично признаване да бъде анализирано с цел постигане на кохерентност в практиките на органите по признаване в отделните страни. Лондонското комюнике дава мандат на специална работна група, формирана от мрежите по академично признаване и мобилност ЕНИК/НАРИК да направи анализ на националните планове за действие, да обобщи и разпространи добрите практики по академично признаване.

Анализът⁷, публикуван през 2009 г., обобщава добрите и «не толкова добри» практики в сферата на признаването в страните по Болонския процес в четири основни раздела и категории: законодателство, практики по признаване, осигуряване на информация и организационни структури. В заключение са формулирани препоръки към министрите на образованието, към мрежите ЕНИК/НАРИК, към националните ЕНИК/НАРИК центрове и към висшите училища.

Основните проблеми, посочени в раздела «Законодателство» на анализа, са, че фактическото приложение на Лисабонската конвенция е частично или изцяло формално. Това се отнася най-вече за страните с пълна децентрализация на академичното признаване, където в компетенциите на висшите училища е както оценяването, така и признаването на чуждестранните дипломи. В националните планове за действие на държавите с частична или пълна децентрализация се констатира, че след като решението за признаване на висше образование се взема от висшето училище, което се ползва с академична автономия, държавата по никакъв начин не може да гарантира приложението на Лисабонската конвенция.

⁷ Improving recognition in the European Higher Education Area: an analysis of national action plans. Council of Europe, 2009. 178 p.

Тези практики се определят в анализа като неприемливи и се прави констатацията, че тези държави просто не прилагат изискванията на Лисабонската конвенция и не изпълняват поетите по Болонския процес ангажименти за предприемане на необходимите мерки за спазване на Конвенцията от висшите училища.

Препоръчват се три възможни решения за преодоляване на този вид пречки и проблеми: акредитационен контрол чрез реално и стриктно оценяване на съответствието на процедурите по признаване на висшето училище с принципите на Лисабонската конвенция; засилен контрол на държавните органи, следящи за спазването на националното законодателство от висшите училища, вкл. контрол на практиките им за академично признаване; въвеждане на централизирана процедура по академично признаване на висше образование от министъра на образованието или упълномощен от него орган. Работната група по Болонския процес продължава да наблюдава изпълнението на препоръките от анализа на националните планове за действие по въпросите на признаването.

В изследването върху мобилността в ЕПВО, осъществено по проект PRIME⁸ обобщено са представени основните проблеми, с които се сблъскват студентите при признаване на периоди на обучение след мобилност. Като основен проблем се посочва несъпоставимостта на учебните програми в изпращащата и приемащата институция и липсата на гъвкавост при предлагане на учебни програми за мобилност и тяхното оценяване в процеса на признаване. Студентите характеризират процедурата по признаване като деспотична и лишена от гъвкавост. Те подчертават все още водещата роля на преподавателите при признаването, което се базира основно на тяхната оценка на съответствието на програмата или курса. Не е постигнато общо разбиране за понятието "пълно признаване". Пълното признаване означава, че периодът на обучение и придоби-

тите кредити стават неразделна част от програмата за обучение по съответната специалност, без полагане на допълнителни изпити или обучение по определени курсове. Все още много висши училища продължават да разбират пълното признаване като процес, който включва полагането на допълнителни изпити и провеждането на допълнително обучение, за да се постигне пълно съответствие с програмата на изпращащата институция. Масова практика е признаването да се базира на сходството на програмите на обучение по съответната специалност между приемащата и изпращащата институция и да се извършва от преподавателите по съответните дисциплини.

ECTS системата би трябвало да е основен инструмент в процеса на признаване, но тя все още не се прилага на практика във всички страни и висши училища или се прилага паралелно с все още действаща национална система /Швеция, Финландия, Шотландия/. Установено е, че съществуват различни подходи за изчисляване на кредитите:

- на базата на натовареността по съответния курс, вкл. времето за подготовка за изпити, курсови работи, проекти и др.;
- в зависимост от вида на курса и неговите компоненти броят на кредитите е стандартизиран от ВУ и фиксиран за всеки вид курс;
- съчетаване на двата метода.

Преодоляването на стереотипите за признаване на дисциплини и семестри само по хорариуми все още е проблем. Честното признаване е нещо различно от търсене на перфектно съвпадение и еквивалентност на курсове.

Друг проблем, идентифициран в изследването, е трансферът и конвертирането на оценките. Скалите за оценяване в европейските университети са разнообразни, което затруднява сравнението и трансфера на оценките. Университетите не полагат усилия да направят процедурата по трансфера на оценките прозрачна за студентите. Те

⁸ PRIME Rerort 2010 - <http://www.prime.esn.org/final-report>

имат усещането, че оценките им са неправилно конвертирани и понижени. Системата за трансфер не е унифицирана на международно и институционално равнище и това създава предпоставки за субективно интерпретиране.

Не на последно място се посочват бюрократичните спънки. Процедурата се приема от студентите като сложна и недобре разяснена. Тя отнема много повече време от очакваното, защото се изисква събирането на голям обем документация.

По отношение на спецификите при признаването на съвместни образователни степени, органите по признаване са подпомогнати от изготвените Препоръки в помощ на признаването на съвместни образователни степени от Съвета на Европа и ЮНЕСКО (2004). През последните години ЕК подкрепя няколко проекта, чиято цел е разработването на препоръки за критерии за акредитация на съвместни образователни програми, усъвършенстване на практиката по издаването и признаването на съвместни дипломи.⁹ Резултатите от тези проекти вече са налице и могат да прилагат в националните законодателства и практики.

За развитието и усъвършенстването на практиката по признаване на придобитото висше образование и периоди на обучение значително ще допринесе създаденото Ръководството по признаване¹⁰, разработено по проект на ЕНИК/НАРИК мрежите, финансиран от ИА „Учене през целия живот“. Използването на ръководството изрично се препоръчва в Букурещкото комюнике като средство, което до голяма степен ще спомогне за унифицирането на подходите и процедурите по признаване и ще допринесе за създаването на Европейско пространство по признаване. На базата на обобщение на най-добрите практики, ръководството представя схематично основните етапи на процедурата по признаване, като подробно се описват

дейностите по всеки един от тях. Разгледани са детайлно информационното осигуряване и прозрачността на процедурата, а също и начините за тяхното гарантиране. Подробна информация се съдържа за дипломното приложение, националните квалификационни рамки и тяхното използване в процеса на оценяване на придобитото образование. За целите на признаването на периодите на мобилност много полезен е разделът, посветен на оценяването, акумулирането и трансфера на кредити. Детайлно са разгледани възможните варианти на кредитни системи. Те могат да бъдат основани само на натовареността на студентите, но могат да отразяват и резултатите от обучението. Резултатите от обучението са от съществено значение, тъй като представят знанията, уменията и компетентностите и се препоръчва да имат водеща роля при вземането на решения за признаване. Разнообразието на програми, националните особености и традиции в системите за висше образование, както и спецификите в различните страни трябва да променят широко използвания подход за търсене на съпоставимост между програмите в различни университети. От тази гледна точка, използването на източници, в които достатъчно подробно са разписани резултатите от обучението, е гаранция за правилната оценка на дипломата или периода на обучение.

Ръководството съдържа ценни указания за подходите при признаване на придобитото образование или периоди на обучение на граждани със статут на бежанци, когато са налице ограничен брой документи, или най-често липсват основните документи, съдържащи базова информация.

Специално място в Ръководството е отделено на признаването на нетрадиционно обучение, за да бъде възможно направляването на процеса на достъп до образователни форми в бъдеще. Като подтеми са раз-

⁹ Joint programmes: Quality Assurance and Recognition of degrees awarded <http://www.eacaconsortium.net/main/projects/joqar>;

How to assess and accredit joint programmes in Europe (2010) <http://www.eacaconsortium.net/main/documents/publications>

¹⁰ European Area of Recognition Manual, 2011 http://www.eurorecognition.eu/manual/EAR_manual_v_1.0.pdf

гледани гъвкавите образователни пътеки, признаването на предходно образование, признаването на резултати от дистанционното обучение.

Признаването на транснационално образование също е предмет на специален раздел. През последното десетилетие избухват разнообразни, непознати досега форми на транснационално образование. Определят се предпоставките, при които може да се признае период на обучение или диплома, придобита в резултат на транснационално обучение. Последните два раздела са посветени на непризнатите, но легитимни образователни институции и на „фабриките“ за дипломи.

Всеки раздел в изданието съдържа освен тълкуване на основните понятия, препоръки и списък от източници с допълнителна информация по темата.

В Комюникето от Букурещ министрите декларираят воля за отстраняване на оставащите пречки, възпрепятстващи ефективно и адекватно признаване, и постигането на автоматичното признаване на съпоставими академични квалификации. Отстраняването на пречките предполага стриктното придържане към принципите на общоприетите документи. Осъществяване-

то на тази цел ще стане възможно чрез повишаване на капацитета на органите по признаване и квалификацията на работещите експерти; възприемането на съвременните подходи към признаването, които се основават на многоаспектната оценка на резултатите от обучението, а не базата на формалната съпоставимост. Подобряването на сътрудничеството между университетите и националните ЕНИК/НАРИК центрове също ще съдейства за по-добрите резултати при признаването.

Добавената стойност, която носи мобилността е далеч по-висока от усвояването на учебния материал, предвиден в програмата. Новият социален опит, подобряването на езиковите умения, запознаването с традициите в обучението на други държави и университети несъмнено са сред съществени ползи от интернационализацията на висшето образование. За университетите и държавите, в които изходящата мобилност е по-висока в сравнение с входящата, бъдещето е целенасочена интернационализация, предлагане на нови модерни и конкурентни програми, високи критерии за качеството на обучението, оценено не само от национални, но и от международни компетентни органи.

ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ

МОБИЛНОСТ ЗА ПО-ДОБРО ОБУЧЕНИЕ

СТРАТЕГИЯ ЗА МОБИЛНОСТ 2020 ЗА ЕВРОПЕЙСКОТО ПРОСТРАНСТВО ЗА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ (ЕПВО)

1. Цели и резултати, касаещи мобилността

Насърчаването на висококачествената мобилност на студенти и изследователи, които са в началото на своята изследователска кариера, преподаватели и други служители в сферата на висшето образование, е основна цел Болонския процес от самото му създаване. Висококачествената мобилност преследва образователни цели като например повишаване на компетенциите, знанията и опита на участващите лица. Тя допринася за разширяването и подобряването на академичното сътрудничество и за разпространението на иновации и знания в рамките на ЕПВО, като интернационализира в още по-голяма степен системите и институциите за висше образование и ги подобрява, сравнявайки ги една с друга, повишава нивото на заетост и личностно развитие на участващите в програмите за мобилност и подсилва културната идентичност на Европа. Мобилността е от ключово значение за гарантиране на висококачествено висше образование и също така е важна основа за обмена и сътрудничеството с останалата част от света. В комюникето от Льовен/Льовен ла Ньоф ние формулирахме един резултат, произтичащ от мобилността и гласящ, че до 2020 г. най-малко 20% от завършващите в ЕПВО следва да са изкарали период на обучение или курс в чужбина. Във връзка с нашите декларации и комюникета, споменати в този документ, които ни обвързват с резултата за 2020 г., касаещ мобилността, ние бихме желали да предприемем следните мерки, които да се приложат на институционално, национално или европейско равнище:

II. Мерки и резултати, касаещи мобилността

1. Ние се споразумяваме, че всички държави членки ще разработват и прилагат свои собствени стратегии за интернационализация и мобилност или политики, свързани с конкретни цели и измерими резултати, касаещи мобилността.

Те включват цели, свързани с мобилността, касаещи обмена с партньори в рамките на ЕПВО и извън ЕПВО, конкретни мерки за увеличаване на мобилността и отстраняване на пречките пред мобилността, позоваване на действията, предприети в тази област в съответствие с Лондонското комюнике. Мерките ще бъдат определени с оглед подобряване признаването на периодите на образование и обучение, изкарани в чужбина, чуждоезиковите познания на студентите, участващи в програмите за мобилност, и на служителите, както и на въпросите, касаещи финансовата подкрепа. Стратегиите на страните от ЕПВО следва да изискват постигането на измерими и реалистични резултати, касаещи мобилността, подобрени мониторингови инструменти и стратегии за предоставяне на информация за възможностите за мобилност и тяхното насърчаване.

2. Ние препотвърждаваме и прецизираме резултатите, които искаме да постигнем по отношение на мобилността, формулирани в Льовен/Льовен ла Ньоф и си поставяме за цел да постигнем допълнителни резултати.

1. Ние дефинираме по-прецизно резултатите, които искаме да постигнем във връзка с мобилността, формулирани в Комюникето от Льовен/Льовен ла Ньоф, както следва:

(а) Измерваме физическата мобилност във всичките три цикъла на Болонския процес.

(б) Включваме в резултатите, които искаме да постигнем във връзка с мобилността, периодите, изкарани в чужбина, съответстващи на поне 15 учебни кредита (ECTS кредити) или три месеца в рамките на трите цикъла (мобилност за кредити), както и престойте, по време на които се придобива учебна степен в чужбина (мобилност за научна степен).

2. В Льовен/Льовен ла Ньоф ние решихме да включим само резултати, свързани с външната мобилност, в списъка с резултати, касаещи мобилността. В допълнение на количествените резултати, които искаме да постигнем по отношение на външната мобилност на дипломираните в ЕПВО, сега желаем да насочим вниманието си и към мобилността в рамките на ЕПВО, като например броя на студентите, записани в ЕПВО, които са получили предишната си квалификация извън ЕПВО, което би могло да бъде евентуален индикатор за нейната международна привлекателност. Ние приканваме Европейската комисия (по-конкретно Евростат (Eurostat) в сътрудничество с Европейската статистическа система и нейните партньори в международните организации) да съберат съответните данни, които да ни позволят да оценим напредъка при постигането на резултатите, свързани с външната мобилност и установяването на надеждни бази данни, касаещи вътрешната мобилност с евентуална цел да определим резултатите, които искаме да постигнем през 2015 г.

3. Във връзка с горното, в подкрепа на посочените индикатори, ние приканваме Евростат (Eurostat) да разработи и предостави данни:

(а) За мобилността за придобиване на научна степен и мобилността за кредити, в допълнение на краткосрочната мобилност, съответстваща на по-малко от 15 учебни кредита (ECTS кредити) или три месеца.

(б) В допълнение на това и където е приложимо, държавите от ЕПВО в сътрудничество с Европейската комисия и Eurostudent да разработят и да предоставят данни:

(в) за мобилността на изследователи, които са в началото на своята изследователска кариера, преподаватели и служителите, работещи в сферата на висшето образование;

(г) за социалните измерения на мобилността.

3. Ние се борим за отворени системи за висше образование и по-добре балансирана мобилност в рамките на ЕПВО.

Нашите изисквания за по-добре балансирана мобилност са насочени по-конкретно към мобилността за придобиване на степен, тъй като тя може да има продължителен ефект върху държавите домакини и приемащите държави, може да улесни изграждането на капацитет и сътрудничеството и може да доведе до печалба на умствен потенциал, от една страна, и до

изтичане на мозъци, от друга. Усилията, положени от правителствата, както и от институциите за висше образование, сблъскващи се с висока степен на входяща мобилност за придобиване на степен и мобилност за кредити, заслужават нашето признание и внимание с оглед укрепване на ЕПВО.

Програмите за съвместно обучение, летните училища с участието на повече от две държави и регионалните форми на сътрудничеството във висшето образование са надеждни инструменти в подкрепа на по-добрия баланс на мобилните потоци. Връщането на завършилите в техните родни страни може да бъде подкрепено чрез създаването на атрактивни условия на работа и на конкретни системи за предоставяне на стимули (тоест чрез грантове за завръщане).

С цел да можем да оценим по-добре развитието на мобилността за придобиване на степен в ЕПВО и да реагираме своевременно на евентуални негативни последици за отделни страни и региони, имаме намерение в бъдеще да анализираме мобилните потоци систематично и редовно.

Ако констатациите покажат по-големи дисбаланси за по-дълги периоди от време, засегнатите правителства следва съвместно да проучат причините, внимателно да анализират предимствата и недостатъците на конкретните дисбаланси и да търсят решения, ако счестат това за необходимо. Съвместната работа на няколко правителства по този въпрос също може да бъде обмислена.

4. Ние насърчаваме държавите членки да се борят за по-голяма и по-добре балансирана мобилност на ЕПВО с държави извън ЕПВО.

Във всяка от нашите страни ние поемаме ангажимент да осъществяваме все по-усилено структурно сътрудничество с развиващи се и нововъзникващи държави и като използваме адекватни мерки да мотивираме с конкретни дейности повече европейци да учат, преподават и извършват изследователска дейност в тези държави. В същото време, за да станем по-атрактивни за студентите, изследователите, които са в началото на своята изследователска кариера, преподавателите и останалите служители от държави извън ЕПВО, ние призоваваме държаните в рамките на ЕПВО да разработват нови обучителни програми и да промотират по-добре програмите и другите стимули за осъществяване на периоди на мобилност в рамките на ЕПВО.

5. Ние ще предприемем мерки за премахване на съществуващите пречки пред мобилността.

Въпреки че повишаването на мотивацията на студентите, изследователите, намиращи се в началото на своята изследователска кариера, преподавателите и останалите служители да бъдат мобилни е от изключителна важност за успеха на всички мерки, свързани с мобилността, все още съществуват серия от пречки на различни нива, които оказват влияние върху същественото увеличаване на мобилността в рамките на ЕПВО и извън него. Ние възнамеряваме да предприемем следните мерки за тяхното редуциране:

(1) Доколкото е възможно, да увеличим финансирането за мобилността и да дадем възможност за широкообхватна преносимост на грантовете, заемите и стипендиите, предоставяни от нашите страни, като продължаваме да подобряваме и обмена на информация относно

но портативността на националните грантове и заеми в рамките на ЕПВО, за да постигнем договорените резултати за мобилността.

(2) Да работим с институциите за висше образование за увеличаване на качеството и релевантността на периодите на мобилност, осигурявайки гаранции, че те допринасят за постигането на високи академични стандарти за заетостта, както за лингвистичната и межкултурната компетентност на дипломираните и за отличната работа на академичната общност.

(3) Ние призоваваме Европейския съюз да осигури адекватно финансиране за мобилността с подходящо финансиране чрез своите образователни програми. Ние сме благодарни за финансирането, идващо от национални, регионални и частни източници и поемаме ангажимент да продължим да осигуряваме съфинансиране.

(4) Ние ще гарантираме, че принципите на Лисабонската конвенция за признаване са включени в националното законодателство и че признаването на квалификации или кредитите, придобити на друго място, се осъществява чрез открит и позитивен подход.

(5) Ще идентифицираме в нашите държави проблеми, като например проблемите, свързани с издаването на визи, издаването на разрешителни за пребиваване и работа в сферата на висшето образование, и ще предприемем съответните мерки за улесняване на мобилността. Работата на Европейската комисия във връзка с мониторинга на напредъка при отстраняването на пречките, касаещи рамковите условия за учебна мобилност, може да послужи като модел.

(6) Приветстваме работата на Европейската комисия, както и на националните организации, осигуряващи допълнителни пенсии, във връзка с продължаващото насърчаване на идеи и концепции за преодоляване на пречките пред мобилността, свързани със системите за допълнително пенсионно осигуряване, що се касае до мобилността на лицата, работещи в сферата на висшето образование.

(7) Ще обърнем допълнително внимание и ще дадем допълнителни възможности на недостатъчно представените групи да бъдат мобилни, като отчитаме значимостта на адекватните услуги за подпомагане на студентите с оглед постигане на тази цел.

(8) Като предпоставка за мобилност и интернационализация, ние подкрепяме преподаването на чужди езици на всички нива, стартирайки от началното образование. Ние също така силно подкрепяме подобряването на езиковите умения на преподавателите.

6. Ние ще прилагаме инструменти за осигуряване на качество и прозрачност с цел насърчаване на висококачествена мобилност в рамките на ЕПВО и извън него.

Прозрачността на структурите и инструментите и взаимното доверие в системите за висше образование на всички държави в рамките на ЕПВО са ключови за ЕПВО и са предпоставка за мобилност. Ние насърчаваме и прилагането на квалификационната рамка на ЕПВО, на академичните кредити (ECTS кредитите) и на дипломните приложения и възнамеряваме да повишим значението на Европейския регистър за осигуряване на качество (EQAR) чрез по-добро използване на Регистъра като референтен инструмент и най-вече чрез последователно разполагане на агенциите за осигуряване на качество, изброени в него, в съответните

гържави-членки.

В допълнение, при учебните програми за акредитиране или признаване, ние трябва да обърнем още по-голямо внимание на осигуряването на гаранции, че професионалните перспективи, които се откриват въз основа на програмата, са ясно определени. Ние възнамеряваме да улесним уеднаквяването на европейското законодателство за професионалните квалификации с ЕПВО (например позоваване на резултатите от ученето, насърчаване на още по-голяма сравнимост при използването на ECTS кредитите като база за това признаване). Призоваваме Работната група за развитие на Болонския процес (BFUG) да се ангажира в диалог с Европейската комисия и националните органи, отговарящи за професионалните квалификации, с цел установяване на ефективно сътрудничество с оглед на горното. В допълнение, призоваваме BFUG да изследва приложимостта на агенциите, регистрирани в EQAR, на които е оказано доверие за оценка на съответствието на постановените квалификации.

Ние търсим и диалог с други части на света и предлагаме по-интензивно сътрудничество с региони извън Европа в сферата на осигуряването на качество. Призоваваме мрежите, които са активни в тази област, да проучат възможността за осигуряване на по-голяма прозрачност и по-добро взаимно разбиране на вече съществуващите процедури за осигуряване на качество в държавите или регионите извън Европа. Световното сътрудничество при осигуряването на качество може да бъде засилено и чрез наличието на повече агенции за осигуряване на качество, които да бъдат включени в EQAR въз основа на Европейските стандарти и указания за осигуряване на качество (ЕСУ).

7. В духа на повишаването на мобилността ние защитаваме идеята държавите да прилагат гъвкаво рамката на Болонския процес към институциите за висше образование и да ограничат държавната регулация върху учебните курсове до минимум.

Искаме да дадем на институциите за висше образование възможно най-голяма свобода за действие в контекста на рамката, създадена в ЕПВО, така че да могат да засилят своето сътрудничество и да съставят съвместни програми по-лесно. Националните правила не следва да бъдат бариера за индивидуална мобилност и университетско сътрудничество. По този начин ние ще избегнем твърдите разпоредби и ще дадем възможност за повече гъвкавост. Ние подкрепяме съвместните усилия на компетентните власти и на агенциите за осигуряване на качество за създаване на външни процедури за осигуряване на качество, които намаляват до минимум бюрократичните усложнения при съвместните програми. Единните акредитационни процедури, които заменят различните национални акредитационни процедури, следва да съответстват на различните национални цели на всички партньори.

8. Ние желаем да увеличим мобилността чрез подобрена информация за учебните програми.

В рамките на националните системи ние поемаме ангажимент да съкратим съответните периоди за международни кандидатури, да създадем и да подобрим националната интернет страница, предоставяща информация за учебните програми за нашите институции за висше образование, както и съществуващите структури за професионална подкрепа на студентите и да ги свържем с обща интернет страница, която е атрактивна и много удобна за използване от студентите. В допълнение, ние упълномощаваме BFUG да направи анализи на потребностите сред студентите и институциите за висше образование, да събира информация и да систематизира съществуващите системи за прием, да събира примери за добри

практики и да изследва:

- потенциала за използване на общи стандарти за описване на учебни програми;
- начините за улесняване на достъпа до съответната информация при избягване на допълнителния товар върху институциите чрез най-доброто възможно използване на съществуващата информация;
- начините, по които университетите участват в магистърските курсове по програмата Еразъм Мундис или техните наследници могат да си сътрудничат при създаването на обща интернет базирана система за прием;
- начините за подпомагане на заинтересованите държави членки при разработването на техни национални системи за прием, базирани на интернет, чрез набелязване на добрите практики и възможността за регионално сътрудничество като средство за разработване на общи или съпоставими интернет базирани системи за прием;
- възможността за увеличаване на сътрудничеството при удостоверяване на документацията за чуждестранните квалификации, с цел осигуряване на подкрепа за институциите по време на приема.

9. Ние призоваваме институциите за висше образование:

- Да адаптират и приемат своя собствена стратегия за своето интернационализиране за насърчване на мобилността съгласно своите специфики с участието на заинтересованите лица (по-конкретно студентите, изследователите, които са в началото на своята кариера, преподавателите и останалите служители в институциите за висше образование).
- Да обръщат внимание на мобилността и международната компетентност на техните служители и по-конкретно да осигуряват справедливо и официално признаване на компетенциите, получени в чужбина, да предлагат атрактивни стимули за неговото по-активно участие в мерките за интернационализация и мобилност, както и да гарантират добрите условия на работа на служителите, участващи в програмите за мобилност.
- Да разработват други възможности за мобилност, като например виртуална мобилност, и да дават възможност на немобилните студенти да получат „международен опит у дома“.

С цел осигуряване на общ преглед върху реализирането на нашата стратегия за мобилност и мерките, които тя съдържа, ние призоваваме BFUG да отчете напредъка по време на следващата министерска конференция през 2015 г.

Ние ще изследваме ефекта на националните политики за висше образование за учебната мобилност и за баланса на мобилните потоци. Като основа за това, държавите членки в своите национални доклади за следващата министерска конференция ще предоставят информация за развиването и осъществяването на националните стратегии и напредъка по осъществяването на резултатите, които искат да постигнат във връзка с мобилността и за премахването на пречките пред нея. Доклади и допълнителни усилия ще бъдат направени за подобряване наличността на международно съпоставими данни по въпроса, с цел промотиране на обучението, базирано на добри политики.

Източник:

http://www.minedu.government.bg/opencms/export/sites/mon/top_menu/higher/info/2012_EHEA_Mobility_Strategy_bg.pdf